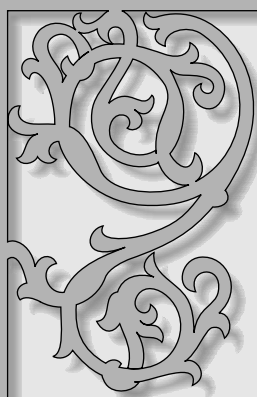

Magyar Református Nevelés

református pedagógiai szaklap

IV. évf.
6. szám
2003. március

A TARTALOMBÓL:

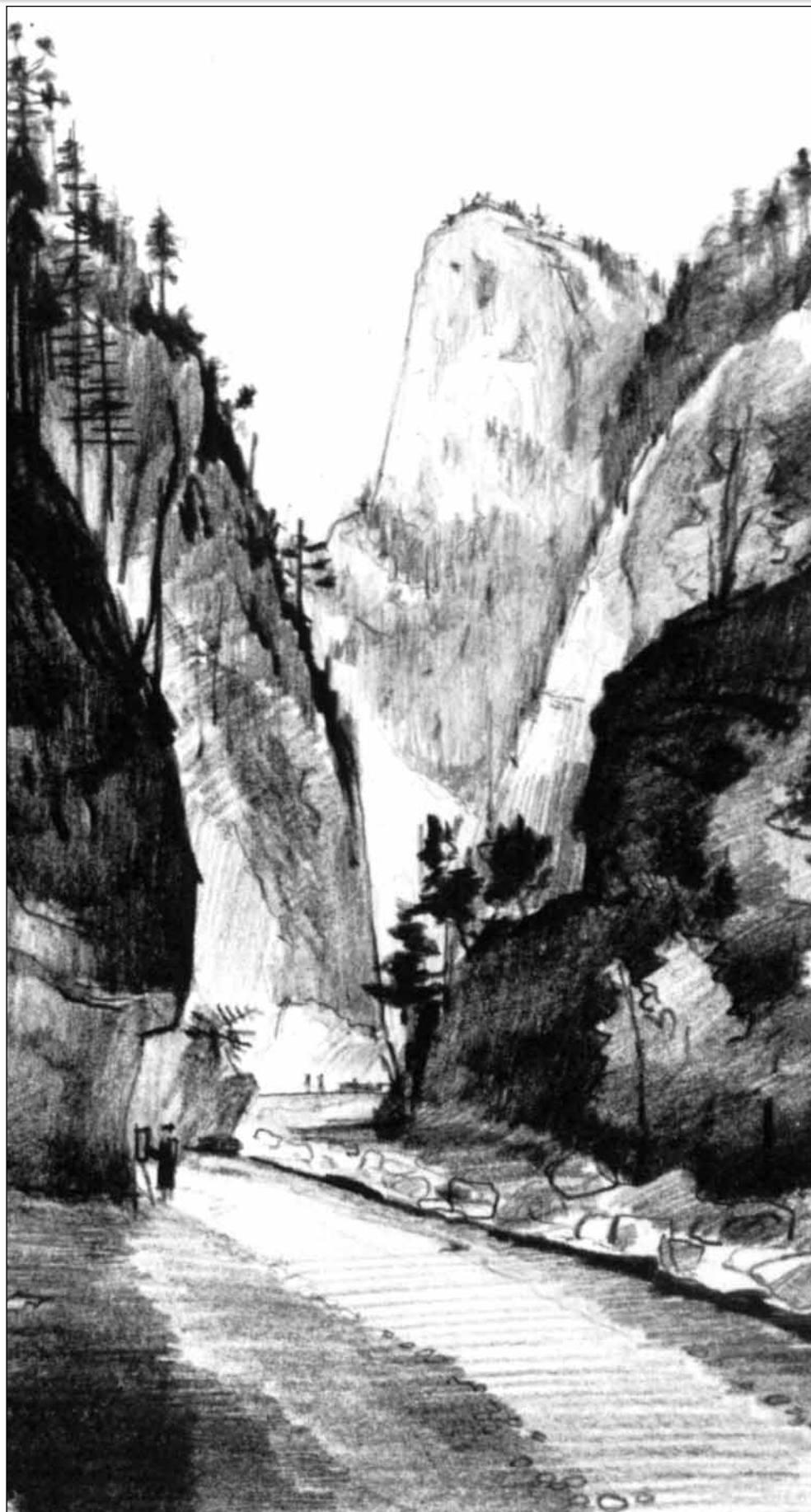
Tókéczki László :
Egyház - iskola
- értelmiség

Bölcsföldi András:
Iskola és misszió

Pusztai Gabriella:
A felekezeti iskolák
rejtett társadalmi
funkciója

Dr. Rókusfalvy Pál:
Keresztyén
magyarságtudatunk és
európaiságunk

Borító: Vákár Tibor -
Békás-szoros, Pokoltorka

Egyház - iskola - értelmiség

Tőkéczi László

Olyan témáról kell a mai előadáson szót ejtenem, amelynek igen komoly történeti előzménye van.

Egyház és iskola, és természetesen tanárok és lelkészek viszonya, amióta iskola van az egyház mellett, mindig sajátos viszonylatokat jelent. Álljon itt egy kis történeti bevezető, amely megmutatja, hogy mikor lett problémává az egyház és iskola viszonya, és hogyan alakult ez az idők során. Van még egy fontos mozzanat, amely az egyház és az iskola közé egyre jelentősebb különbséget tesz: ez pedig az állam illetve annak szerepe.

Az oktatás elődje tulajdonképpen a *kathékézis*: az egyháznak az a nevelő tevékenysége, amelyből kinő egyházi intézményként az iskola. Kezdetben az iskola nem más, mint hogy az egyház saját magának nevel, és nem is lehet különbséget tenni egyház és iskola között. Az idők előrehaladtával, a római birodalom bukásával kialakuló barbár államok közegébe kerülő keresztyén egyház már nemcsak magának nevel, hanem az államnak is. Ennek során az iskolát a *kathékézis* intézményéből egy sokkal szélesebb művelődési anyag területére átvezető útra helyezi. Az egyház már nemcsak saját magának, hanem a politikai közösség számára is nevel, olyan funkciókra, amely még mély kapcsolatban van az egyházzal. Az első szakadás már megtörtént, de igazából még nem beszélhetünk világi értelmiségről. Az iskola megmarad az egyház keretein belül, sőt a világi funkciót betöltő értelmiségiek nemcsak papok, hanem az egyháznak intézményszerű résztvevői is.

Ez a folyamat eltart a humanizmus és a reformáció világáig. Az egyház és az iskola között akkor kezdődik el a teljes szakadás, amikor olyan világi értelmiségi réteg alakul ki, amely sem az ellátásában, sem a feladataiban nem az egyházhoz kötődik, noha az iskoláztatás az egyház keretein belül történik. Ez a szakadás oda vezet, hogy elkezdődik az értelmiségi pozíciók szekularizációja.

Kezd kialakulni két olyan intézmény, amely csaknem teljesen ellentétes fogalmi világban gondolkodik. Az egyház megmarad a *transzcendencia* intézményének, míg az iskola az *immanencia* intézményévé válik. A transzcendenciahoz a *hit* kapcsolódik: a nem látott dolgokról való bizonyosság, amíg az immanenciahoz a *tudás* kapcsolódik, ez pedig többnyire a tapasztalat, és a tapasztalat belátható formáit jelenti. Az egyház mindamellett az abszolútumnak az intézménye, ugyanakkor az emberi lét egészen addig, amíg meg nem kezdi saját önistenítési folyamatát, legfeljebb az autonómiának a szintere lehet. Az iskolarendszer nem alulról fölfelé fejlődött ki az idők során, hanem felülről lefelé alakult ki. Előbb voltak egyetemek mint népiskolák. Az egyetemek autonóm intézmények voltak és ez kezd majd a későbbiekben az emberi abszolútumot követelő magatartásnak a kiinduló pontjává lenni.

Az egyház a *bölcsesség*, a *mérséklet* és az *alázat* intézménye a transzcendenciaival és az abszolútummal. Az iskola a *tapasztalat eltűlésének*, és ezáltal az *öntudatnak*, az *önistenítésnek* a kiindulópontjává válható intézménnyé alakul. A reneszánsz és

a humanizmus az első időszak, amikor lehet olyan művelt ember, aki nem tagja az egyháznak. Sőt, a művelt ember jellemvonása az lesz, hogy nem a hitnek és nem az ehhez kapcsolódó bölcsességnek a le-téteményese, hanem elkezdődik az esztéticizmusnak, az önmagáért való szépségnek, az autonómiának egy olyan kibontakozása, mely sokszor a reneszánsz embernek az Istentől való elszakadását eredményezi. Ilyen formán a humanizmus és a reneszánsz időszakától kezdve az élet értelme az iskola és az egyház tekintetében kettéválik. A hitnek a célja és értelme, és a tudásnak a célja és értelme egymással szembe fordul, noha a reformáció egy új integrációt hoz létre. A középkorban kialakult kettős igazságokat úgy fogalmazza meg, hogy a hit és a tudás egyszerűen nem fordulhat egymással szembe: a hit és a tudás egymást kiegészítő formája az emberi létnek. Itt kezdődik el a harc a reformáció egyházain belül, amely az egyre erősebb szekularizációs tendenciákat mindig ennek a szintézisnek a jegyében próbálja leküzdeni anélkül, hogy szembe fordulna a református egyház, a protestantizmus a szekularizálódó tudással. Amikor ez a szakadás megtörténik, ettől kezdve az iskola és az egyház többé nem lesz harmonikus viszonyban egymással. Az egyház mint iskolafenntartó, és a tanárok mint munkavállalók többé már nem mindig élnek egymással világnézeti, hitbeli és tudásbeli harmóniában.

Mi az, ami a mai viszonyok között egyház és iskola viszonylatában a pedagógusok szempontjából fontos lenne? A klasszikus polgári isko-

larendszerben, az iskolában a tanároknak olyan keresztyén típusú általános műveltsége volt, amely a keresztyén tudományosságot és a hitet úgy tartalmazta, hogy lehetséges volt ennek jegyében harmonikusan tanítani.

A 20. század kommunizmusa, amely társadalomtudományi oldalról, illetve a 20. század nácizmusa az, mely természettudományi oldalról megkérdőjelezte, hogy a szekularizált mitológián kívül egyáltalán lehetséges-e a klasszikus keresztyén erkölcs. A kommunizmus, amely a munkásosztály, a nácizmus, amely a faj világmegváltó szerepét jelentette, illetve a 20. századi tudomány, amely egyre inkább tapasztalat- és teljesítményelvű hálózattá vált, úgy tekintette az embert, mintha önmagának valódi teremtménye, és az evilági paradicsomnak a megépítője lehetne. Ilyen körülmények között lehet-e még egyfajta szintézis és békés egymás mellett élés? A kommunizmus szerint a vallás a népek ópiuma, a hit tulajdonképpen a nemtudásnak a szinonimájává lett. Aki hisz, tehát ebben az értelmezésben azt állítja, hogy nem tud. Magát a tudást úgy jellemezték, mint amelynek állandó gyarapodása folytonosan felvilágosítja az elmét, és a hitet, mint a sötétséget tolja hátrább. Ehhez kapcsolódott az iskolai művelődési anyag. A pedagógustársadalom elveszítette a történetileg kialakult, keresztyén kultúrába ágyazott szakmai ismeretét. Helyette egy evilági megváltásba, illetve mitológiába helyezték bele azt a szakmai tudást, amivel a tanár az iskolában tanított. Nem is szólva a nevelésről, ami egy hamis emberkép jegyében a tudáshoz kapcsolódott. Eszerint aki eleget tud, az már jó ember lesz, minél többet tud, annál jobb, így a társadalom a tudással és a nevelés-

sel felemelhető evilági paradicsommá. Mi a problémája az 1989-ben újrainduló református egyház iskoláinak? A posztkommunista tanárvilág zöménél a hit magánüggévé vált, amely nem határozta meg a szakmai munkát, a tudományt. Így nevelni is nagyon nehéz. A teológia így olyan tudomány, amelyet tiszteletreméltó lelkészek művelnek, s fontos dolgokról beszélnek, de valahogy nincsen hozzá közünk. Mi köze lehet a társadalomtudományoknak a teológiához, illetve mi köze lehet a természettudománynak a teológiához?

Úgy gondolom, számvetést kellene készítenünk egyházunkban: személyenként és intézményenként. Újra kellene gondolni a feladatokat, bár nem lehet ott újra kezdeni, ahol abbamaradt 1948-ban. Új szintézist kellene kezdeni.

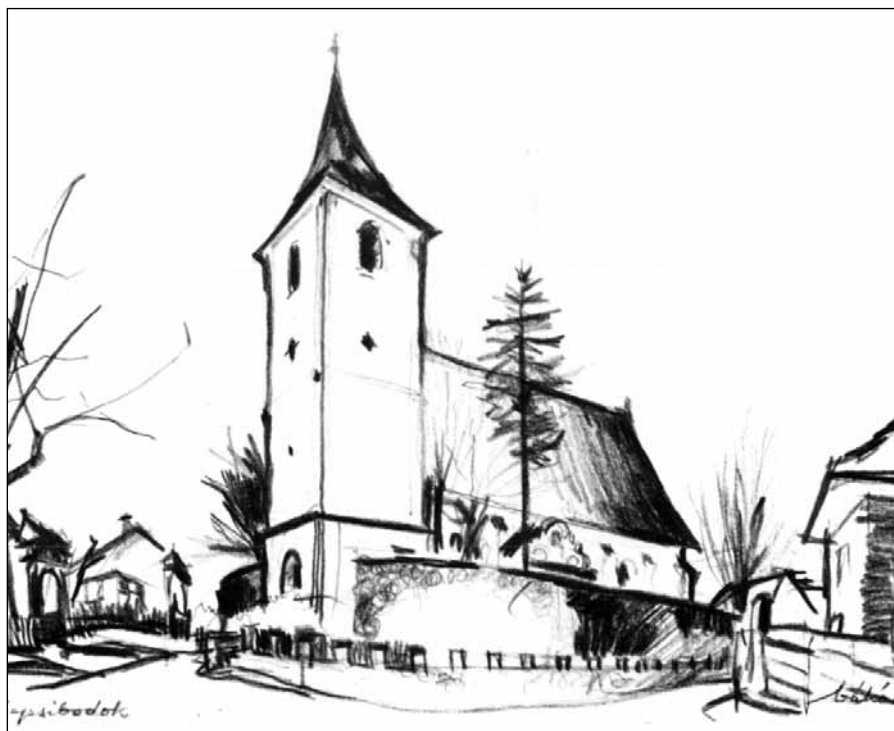
Az egyházi iskolákba kerülő tanároknak kiegészítő, továbbképző stúdiumokat kellene bevezetni, hogy pontosan tudják, mit kell csinálniuk. Ne csak úgy végezzék feladatukat,

mint vasárnapi igehallgató emberek, hanem úgy is, mint a jövő keresztyén generációját nevelő pedagógusok. Olyasvalakiket nevelnek, akik majd közéleti funkciót töltenek be, és akiknek olyan feladatokat kell majd megoldaniuk, amelyeknek ha nem ismerik hitbeli, teológiai, etikai gyökereit, akkor tevékenységük törekeny lesz a hétköznapiakban, még ha személyesen stabil meggyőződéssel bírnak is.

Egy általános keresztyén műveltség kereteit kellene megkapniuk azoknak a pedagógusoknak, akik a református egyház iskoláiban tanítanak. Egyháztörténet, etika, teológia és bizonyos társadalomtudományoknak másként való teljessége kell, hogy ide tarozzon.

Ez nem azt jelenti, hogy valamiféle dogmatikus, megkötözött gondolatosságot és tartalmat kell adni az iskolai nevelésnek és tanításnak, de azt igen, hogy bizonyos dolgok nem férnek össze.

Sajnos, az országban nemcsak a tekintetben vannak hiányosságok.

Sepsibodoki erődtemplom

Tisztázni kellene azokat a tartalmakat, amelyeket egyébként egyháztörténetileg, teológiailag, egyáltalán a református egyház nevelési tapasztalataiban sokan már tisztáztak, de a hagyományszakadás körülményei közepette néha sokan feltalálják azt is, amit egykor már egy „átlagos” pedagógus tudott. Kiváló tanárok nem ismerik saját elődeiknek a gondolatosságát, törekvéseit a hit és a tudás harmóniáját illetően. Nagyon fontos feladat lenne a hitbéli közösségen túl egy érték-közösségnek a létrehozása, amely nélkül nevelés sem lehetséges. Ebben a világban, ahol azt állítják, hogy csak az érdekcsoportok számítanak és az érdekek döntenek, ha mi egy értékőrző és egy örök értékeken álló közösség akarunk lenni, akkor az érték-közösség kimunkálása alapvető fontosságú feladat.

Az, ami ebből következik, nemcsak a továbbképzés, s ennek a tartalmi meghatározása, hanem az is, hogy egy olyan általános műveltséget is kapcsoljunk ehhez az értékelvi megalapozáshoz, amely az eltűnt nemzeti műveltségnek legalább részszerinti pótlását jelenti. A történelmi egyházaknak össze kellene fogni e tekintetben, rendkívül fontos feladat egy *ökumenikus* tankönyv-garnitúráknak a megírása, persze a felekezeti sajátosságokat figyelembe véve. Iskoláinkban a keresztyénység alapelveivel ellentétes társadalomtudományi könyvek vannak, például a történelem vagy az irodalom területén.

A Valóság című folyóiratban van egy amerikai tanulmány, ahol nem hívó emberek kezdenek arról beszélni, hogy a tudománynak az evolúcionista és materialista formáját nem lehet fenntartani tovább. Nem a hit

bázisán mondják ezt, hanem nagyon haszonelvűen, a társadalom stabilitása szempontjából kezdik ezt a kérdést feszegetni, mert a társadalmi bomlás hatalmas mértékű. Valószínűleg ezt a vitát mi sem tudjuk megspórolni, mert ha ez Amerikában ma téma, akkor talán hamarosan itt is ez lesz a divat. Az új oktatásügyi kormányzatnak ilyen tekintetben engednie kell a pluralizmusnak azt a válfaját, amely egyfajta értékonzervativizmust jelent. Mi ne legyünk elitisták, de legyünk demokraták a tekintetben, hogy mindenkinek a maga módján és a maga szintjén legalább is biztosítani kell a lehetőséget arra, hogy el-sajátítsa azt, amire értékelvileg szüksége van.

Egykori iskoláinknak a nagyságát a színvonalas, önmagát folytonosan – a minőség jegyében történő - önkiegészítéssel folytonossá tevő tanári karok jelentették. Nem igaz tehát az a mai „modern” pedagógiai vélekedés, hogy ha lesz elég pénz, akkor lesz jó iskola. Az

Brassó, Katalin-kapu

iskola a szellemnek és a léleknek az a munkája, amelyet éppen akkor tudunk megszervezni, ha tisztába vagyunk azzal, hogy maga a nevelés és az egyházi iskolákban történő pedagógiai aktivitás nem az anyagiságon múlik. Természetesen az anyagi megbecsültséget előfeltételnek vélem, de ez Magyarországon belátható közelségben nem valószínű. Éppen ezért kellene tenni, hogy teremtsődjön újjá az, ami évszázadokon keresztül a magyar művelődésnek hallatlan fontos forrása volt. Természetesen ami 1948-ban illetve 1952-ben megszakadt a debreceniek kivételével, az nem teremthető újjá pár év alatt.

Hiszem azt, hogy ha elkezdünk egy munkát, akkor olyan szintézis születhet, amely példa lesz, vonzó lesz az egész magyar társadalom számára. Ezt a fajta vonzást, csak elvi típusú iskolák tudják kialakítani.

Iskoláink nem közvetlen evangélikációt végeznek. Új ébredés ma nehezen valósítható meg, bár az Úr Isten tehet csodát. Ebben a szétesett, szétzúzott, elmagányosodott társadalomban nem lehet a közvetlen evangélikációban bízni, a közvetettben viszont még igen. Sajnos, az emberek az egyház nyelvét sokszor már nem tudják, az iskola nyelvét még ismerik. Talán ez az, ami leginkább a pedagógusokra vár. Túl nagy feladatnak látszik ugyan, de azt hiszem, hogy egy valódi pedagógusnak túl a gyermekszereteten, a nevelés feladatán, nem lehet nagyobb feladata, mint az, hogy az egész társadalmat nem középiskolás fokon tanítsa, oktassa, nevelje.

(Elhangzott az ORTE centenáriumi konferenciáján 2002 szeptemberében.)

Keresztyén magyarságtudatunk és európaiságunk (folytatás)

Dr. Rókusfalvy Pál

b) Az értékrend széthullásáról

4. tézisünk: *Mesterségesen gerjesztett értékorientációs zavarban élünk.*

Az értékrend széthullása nemcsak magyar probléma, még csak nem is európai. Az egész világ problémája.

Ma divattá vált válságokat – gazdasági, szociális, közoktatási, erkölcsi, értékválságot stb. – emlegetni. A valóságban nincsenek ilyen válságok. Ezek csupán tünetei egyetlen válságnak, az ember válságának. Az ember van válságban, az ember gyenge. Gyengesége pontosan leírható lelki folyamatainak, elsősorban értékorientációjának működési zavaraiiban. *A világ igazi problémája* – lassan már egy évszázada – *emberi, pszichológiai probléma*, a természet törvényeit megszegő életmódjának a következménye.

Minden sorskérdésünkben s ezek megoldásában az emberi tényezőnek van döntő szerepe, s az anyagi tényező a meghatározó. Helyesen kell értelmeznünk az emberi és az anyagi tényezőknek a kölcsönhatását. A kölcsönhatásban az ember, az ember jóléte és az ehhez szükséges fejlődése a cél, s az anyagi (gazdasági) tényező az eszköz. Az anyagi eszközök s feltételek fontosak ugyan, de a megfelelő minőségű ember nélkül mit sem érnek. A kultúra hanyatlása ott következik be, ahol az emberek ezt a meghatározottsági viszonyt megfordítják s magukat megalázva, eszközzé alacsonyítva az anyagiakat tekintik meghatározó oknak. Ezt a meghatározó viszonyt tudatosan azok fordítják meg, akik hatalmas anyagi eszközök birtokában a

maguk hasznára kelteneek zavart, orientációs zavart.

Mi ennek az orientációs zavarnak a forrása és milyen megnyilvánulási formái vannak?

Az építésznek indult színészszeni, *Latinovics Zoltán* 1973-ban megjelent önéletrajzi munkájában, *A ködszurkálóban* írja: „*Nincs értéknorma. Nincs koordinátarendszer. Elgurult valahová az origó, a 0-pont. Így a kötelesség néha már zsenialitásnak tűnik, a pontosság európainak, a zavar szocialista realizmusnak.*” A dolog egyszerű: az abszolút fix támpontot kell kikezdeni, a helyéről – s az emberek fejéből, szívéből – eltüntetni.

Elgurult az origó, (a latin szó jelentése: kezdet, kiindulópont). Ezzel bizonytalanná vált az ember megítélése, bizonytalanná vált minden eligazítás az értékek világában. *Értéknihilizmus* van, anarchia, csak ezt ma szociál-liberalizmusnak nevezik. Tudatos (médiá) félrevezetéssel gerjesztett orientációs zavar ez egy életidegen, népellenes, gonosz hatalom fenntartása érdekében. Az alapmódszer a tudatosan megosztó gyűlölettől vezérelt hazugság. Hihetetlenül gazdag a fegyvertár a ködösítéstől és agyonhallgatástól kezdve a tettetésen, képmutatáson és „csúsztatáson” keresztül a szemérmetlenül nyílt hazugságig. Most ennek a meghamisított koordinátarendszernek, hazugságnak csupán három alapvető formáját jellemezzük s néhány pszichológiai eszközét is megemlítjük. Ezek:

- a) a csúszó leértékelés,
- b) a visszajára fordítás és
- c) a kettős mérce.

a) *A csúszó leértékelés* olyan valószínűsítő, amelyben az origót az x és az y tengely mentén balra és lecsúsztatjuk, azaz negatív irányba. Valójában az igény szint leszállításáról van szó.

Könnyen belátható, hogyha az origót, a mércét negatív irányba elcsúsztatjuk, akkor egy eredetileg negatív zónában lévő pont – mondjuk egy nem megfelelő ember egy nem megfelelő helyen – pozitív értékűvé válik. Így a silány ember silány munkája jónak mondható. Minőségi kiválasztásról beszélünk, noha kontraszelekció történik. Hogyan fogadható ez el? A recept viszonylag egyszerű.

Induljunk ki abból a pszichológiai alapigazságból, hogy az ember nem aszerint cselekszik, amilyen a valóság, hanem aszerint, hogy milyennek látja, illetve láttatják. Az ember a benyomások közül csak azokat fogadja be, amelyek összhangban vannak (idegen szóval konzonánsak) addigi világképével. A neki nem tetsző, disszonáns elemeket kizárja. (Egy kicsit mindannyian hajlamosak vagyunk a struccpolitikára.) *L. Festinger*, amerikai pszichológus 1973-ban a *Gondolat* Kiadónál megjelent *Szociálpszichológia* egyik tanulmányában *a kognitív disszonancia* okozta feszültség oldásában szerzett tapasztalatairól számol be. Azt mutatja be, hogyan lehet valakit arra készíteni, hogy bizonyos pénzjutalom ellenében nyilvánosan olyan jelentsen ki, amivel a maga részéről nem ért egyet. Festinger arra is megtanította a kísérleti személyeket, hogy eközben hogyan

altassák el a lelkiismeretüket, sőt álljanak ellen minden, a meggyőződésük szerint helyes magatartásra visszavezető, arra ösztönző hatásnak. Ez valójában a megalkuvás és az opportunizmus tömegméretű elterjesztésének tudományosan megalapozott kommunikációs technikája. Az ilyen emberek – önigazolással – a hozzájuk hasonló opportunisták társaságát keresik, s hozzájuk ragaszkodnak.

b) *A visszájára fordítás* a koordináta rendszer totális ellentétbe fordítása, miközben az origót cinikus képmutatással a helyén hagyják. Ily módon a pozitív lesz negatív, az igaz hamissá válik, s a hamis igazzá, az egészséges betegnek tűnik, s megfordítva. Fontos módszer ebben a szó jelentésének átértelmezése. Pszichológiailag: a *projekció*, a másokra kivetítés védekezési mechanizmusa lép működésbe. A példák itt is kéznél vannak és a módszer megfelelő súlykolással az élet minden területén jól bevált.

Az alkalmatlan ember szeretne alkalmasnak látszani. A számára idegen szerepben azonban egyensúlyából kibillen, önértékképzése sérül, szorongani kezd, és védekezésből ösztönösen kivetíti: a másik ember, a rivális az alkalmatlan. („Ki mint él, úgy ítél.”) Egy idő után az ösztönös védekezésből tudatos támadó taktika lesz, – s ez már gonoszság.

c) *A kettős mérce* rafináltan mozgató origó ugyanabban a témában két különböző személy értékelésére.

A kettős mérce alkalmazása a nevelésben is ártalmas, a politikai életben pedig már társadalmilag veszélyes, ártalmas eszköz. Ilyen volt pl. az elmúlt évtizedekben az *aczéli* kultúrpolitikában az ún. 3-T: az egyik író *támogatták*, a másikat *tűrték*, a harmadiknak *tiltottak*. Az igazi demokráciában nincsen kettős mér-

ce. Ez csak az erőszakkal jelenik meg s valójában már a diktatúra jele.

A kettős mérce ideológiai megalapozást H. Marcuse-nak, a frankfurti szociológiai iskola képviselőjének „*represszív tolerancia*” (represszív: elnyomó, korlátozó) tézisében kapott – mint arról W. Waldstein, a *Zeit-Fragen* című folyóirat 2000. évi szeptemberi számában beszámolt. Marcuse szerint a baloldali mozgalmak felé maximális toleranciát kell tanúsítani, a jobboldal felé – még a gondolat, a vélemény és a szó ellen is – kíméletlen intoleranciát. Egyébként Marcuse az, aki egy ideig az USA titkosszolgálatának is dolgozott. Ő volt az 1968-as Berlinből kiinduló, európai diáklázadásnak s a vörös terrorista brigádoknak is az egyik főszervezője.

A kettős mérce pszichológiai mechanizmusa meglehetősen összetett. Az érzelmekkel – főként gyűlölettel – átszótt előítéletes gondolkodás mellett az agressziókeltéssel és a motiváció tudatos manipulálásával alakítják ki.

Érdeemes lapozgatni K. Lewinnek, az ismert, Amerikába emigrált német szociálpszichológusnak *A mezőelmélet a társadalomtudományban* című munkáját (Gondolat Kiadó, 1972). Ebből megtudhatjuk, hogy a közhangulat és a közvélemény alakításában, irányításában a mesterséges agressziókeltésnek milyen fontos szerepe van. (Úgy tűnik, hogy a különböző – főként kereskedelmi – televíziós csatornák ilyen jellegű műsorpolitikája, illetve a mesefilmeket magában foglaló filmgyártás tudományosan gondosan megalapozott.) Lewin gyermekeken végzett ilyen provokált és adagolt agressziós kísérleteket, amelyekben a demokráciáról az autokráciára való átmenet tapasztalatairól ezt írja: „*Kevés kísérlet tett még rám olyan benyomást, mint az,*

amikor megfigyeltem a gyermekek arc kifejezésének megváltozását. Az energiától duzzadó, barátságos, nyílt és együttműködő csoport rövid félóra alatt minden kezdeményező készséget nélkülöző, apatikus gyülekezetté alakult át.” Egyébként a „*fasisztának*” tartott „*élettér*” fogalmát is Lewin alkotta meg Németországban, mint mezőelméletének egyik pillérét. Ezt 1933 után az Egyesült Államokban fejlesztette tovább.

A motiváció kutatásában F. Herzberg amerikai pszichológus a Közgazdasági és Jogi Könyvkiadónál 1974-ben megjelent *Üzempszichológia* egyik tanulmányában bírálja a ködösítő kommunikációs eljárásokat. A testi, lelki kényszerítés (megfélemlítés) és manipuláció módszertanának ismertetésében R. W. Stroebe és G. H. Stroebe német menedzsment pszichológusok 1978-ban Heidelbergben megjelent *Motivation* című könyvükben a manipulációs technika következő eszközeit sorolják fel: 1. hamis információ, 2. az információk visszatartása, 3. bizonytalan megállapítások, 4. suttagó propaganda (rágalmazás), 5. a kapcsolatépítés korlátozása és 6. érzelmekre hatás. Ezek a módszerek egyszersmind a terrorista diktatúrák előkészítését is szolgálják.

Ezek után kézenfekvő lenne, de szándékosan nem mélyedünk bele annak elemzésébe, hogy nálunk ma, a legtöbb tömegközlelési eszköz kettős mérce súlykolása következtében miért lenne veszélyes „reformfasizmust” még csak emlegetni is, és ugyanakkor miért szalonképes egy „reformkommunista”. Nagyon határozottan ki kell mondani: az antikommunizmus is – éppúgy, mint az antifaszizmus – az egész emberiség szükséges és egészséges önvédelme a gonosz ellen. Csak egyféle mérce lehetséges

– az igazság, és mindent eszerint kell megítélni. Ehhez rögtön hoztasszük azt is, hogy azon kell munkálkodni, ami a jót segíti, ami szeretetet ébreszt és ami a lelki egészséget építi.

c) Az értékrend helyreállításáról

Az 5. tézisünk: *Nem a gonosz, nem a gyűlölet és nem a hazugság ellen kell barcolni, hanem egyszerűen normálisan és egészségesen kell élni, mert csak az egészséges emberben áll helyre az értékrend.*

Ezt azonban önbizalommal és nagyon határozottan kell tennünk. Ez mindannyiunknak egyéni személyes felelőssége és kötelessége.

Ezt a tézist éppen az öntudatos és nagyon határozott embereknek nehéz elfogadni és megfogadni. Pedig ezt most halálosan komolyan kell venni. Egy kicsit is tisztességes ember ugyanis eleve vereségre van ítélve, ha a számára idegen közegben, számára idegen eszközökkel – a gyűlölettel szemben gyűlölettel, a hazugsággal szemben hazugsággal – kívánja felvenni a harcot. Ha csak egy picivel kevésbé vagyok gyűlölködő s hazug, legyőztek. Ha gonoszabbá tudok válni, mint leggonoszabb ellenfelem, talán győzhetek – de akkor mivé válnak nemes céljaim s mivé aljasulok én? Tehát az egyetlen értelmes lehetőség: a saját lényemnek megfelelően, radikálisan és okosan, a saját fegyvereimet, a jóságot, a szeretetet és az igazságot kényszerítem az ellenfelemre. Ez rendszerint elérhető, mert az ilyen ellenfél többnyire képmutató. Arra azonban ügyeljünk: soha többé ne legyünk balekok! Nem szabad védekező taktikával küzdenünk. Nekünk kell az ellenfelet védekezésre kényszeríteni s ez csak kezdeményező, offenzív stratégiával lehetséges.

Ahogy az erkölcsi rend szét hullása bennünk megy végbe, úgy a helyreállítása is belőlünk indul ki. Ezt megakadályozni senki nem képes, ha mi nem engedjük.

Miben áll ez és mi szükséges hozzá? Három tennivalónk van:

- Éljük egészségesen!
- Teremtsünk rendet a fejünkben és a szívünkben!
- Helyezzük vissza az origót a koordinátarendszer középpontjába!

Tézisekbe foglalva:

A 6. tézis így szól: *Csak fejlődő emberek teszik emelkedővé a nemzetet.*

a) A széthullott erkölcsi értékrend helyreállítása nem egyéb, mint a természet rendjének helyreállítása önmagunkban. A természet rendje szerint élő ember egészséges. Egészsége teljes emberségének, így erkölcsi mivoltának is zavarmentes működését és fejlődőképességét jelenti. A magyar nyelv kifejező ereje is érzékelteti, hogy ha az ember egészséges egész – márpedig az – akkor egészségében sem a testi, sem a lelki s ezen belül erkölcsi épségét különválasztani nem lehet, hanem csak együtt megvalósítani. Ez a megvalósítás: cselekvés, fejlődést eredményező életvezetés.

A fejlődés a természetben minden élőlénynek – növénynek, állatnak, embernek – éppen olyan életjelensége, mint az anyagcsere. Az egészségnek szerves feltétele. A fejlődés az embernek azonban nemcsak életjelensége, hanem kötelessége is, – kinek-kinek a kapott talentuma szerint. A természet rendje és a teremtés rendje egy és azonos. Az életben nincsen értéksemleges helyzet. Ahol nincsen fejlődés, ott az enyészet válik úrrá. Ahol nincsen léleképítés, ott lélekrombolás indul meg. Ahol nem gyarapítjuk talentumainkat, ott elvétetik az is, ami még van. Mi akkor vagyunk

Isten képének viselői, ha – Jézus kemény szava (Máté 5,48) szerint – az Ő tökéletességére törekszünk.

Tehát csak a fejlődő ember egészséges, mint ahogyan csak az emelkedő nemzet tekinthető egészségesnek.

b) *Teremtsünk rendet a fejünkben és a szívünkben!*

Tézisben (7.) fogalmazva: *Egyén is, nemzet is csak az igazság légkörében fejlődik.*

A „fej” és a „szív” együtt az egész ember.

A fejben, az értelemben sem könnyű rendet teremteni, mégis valamivel könnyebb, mint a szívben.

Igazságban élni annyi, mit a valóságot olyannak merni és tudni venni és mutatni, amilyen. Eből az egyszerű tényből nyilvánvaló, hogy igazságban élni egyszerre metszőn világos értelem és bátor szív kérdése.

A fejben az igazság rendjét megteremteni legalább három tennivalót jelent. Először is újra a nevükön kell nevezni a dolgokat. Erről gyáván leszoktunk. Utoljára 1956-ban éreztük, hogy milyen felemelő érzés ez. Másodszor meg kell tanulni önállóan, saját fejjel kritikusan gondolkodni. Aki erre képes, az kevésbé manipulálható. Végül újra meg kell szoknunk egész nemzetben, 15 millió magyar sorsában gondolkodni. Ez a nemzetté válás kezdete. A nagy közösségben való gondolkodást kell lebontani a helyi közösség konkrét problémáinak a megoldására. Megfordítva nem megy: részérdekektől soha nem jutunk nemzeti egységre.

A szív képletesen sem csupán az érzelmek központja. Egy nagyon régi ószövetségi tanács így szól: *„Minden féltett dolognál jobban őrizd meg a te szívedet, mert abból indul ki*

minden élet.” A tudattalan jelenségeinkkel, erőinkkel foglalkozó mélylélektan szerint ezen a teljes személyiségnek a tudattalanban gyökerező magvát értjük. Ezzel kell harmóniában élnünk. Ezért foglalja össze *Vörösmarty Mihály* a gondolkodás és a jellem együttes, világosan értékelő és alkotó képességét így: *„áldozni tudó szív nemesíti az észet*”. Az értelmiség helytállása vagy árulása is ezen fordul meg.

A szív ebben az értelemben az értékrend forrása.

c) *Helyezzük vissza az origót a koordinátarendszer középpontjába!*

A 8. tézisünk így szól: *Az értékrendszer örök középponti értéke az élet.*

Az élet tiszteletévé nemesült, tudatosult élni akarás, életszeretet, *az etikának* is természetes és legmélyebb alapja, hajtóereje. Ez a naponta megküzdött szeretet, a krisztusi szeretet etikája. *A szereteté,* amely nem szentimentális érzelem, hanem a szenvedést is vállaló, a mások javát is munkáló magatartás. Az édesanyák szívós, okos szeretet ez, az anyaország szeretete ez, aki vállalja gyermekeit, vállalja az elszakított nemzettestek sorsát és együtt építi egészségüket.

Tudjuk, hogy az élet, a természet törvényei nem változnak. Ezért nincsenek új (élet-) értékek. Nekünk a régi – vagyis *az örök* – értékekkel kell gazdálkodnunk. Ha elkoptak, ezeket kell újra elhasználatlanná tenni. Ez úgy történik, hogy *az ember újul meg.* A napenkénti újakezdés, újjászületés lehetőségét soha, semmilyen hatalom nem tudja elvenni tőlünk. Ez a számunkra kegyelmi lehetőség, de bűnbánati kötelesség is. Ekkor megújulnak bennünk, újra mozgósító erővé válnak az olyan örök értékek, mint a gyermek, a család, a

haza, a munka, az egészség, a természet, a becsület. S az értékrend középponti értéke ekkor már nem egyszerűen az élet, hanem az örök élet, a bennem munkálkodó Krisztus, aki maga *„az út, az igazság és az élet*”. – Az értékrend társadalmi méreteken, az egész nemzetben is így áll helyre: lélektől-lélelig hatoló munkával.

IV.

Befejező tézisünket (9.) most már az előttünk álló útra tekintve, így fogalmazzuk meg: *Csak a mélységből újjászületve nyílik meg előttünk a nagyság belső és felfelé vezető útja.*

A közelmúltban az új külügyminiszter a lelki terrort előre vetítve így figyelmeztetett mindannyiunkat: itt az ideje annak, hogy *a magyarok tanuljanak meg kicsik lenni.* Ez a kijelentés az éltető nemzeti öntudatot sorvasztó lélekgyilkosság, határokon átívelő lelki tömeggyilkosság.

Itt, most helyénvaló, hogy *Makkai Sándor* egykori nagyváradi református püspököt idézzük: *„Vége van annak a nemzetnek, amelyik lemondott a saját nagyságának az igényléséről. Csakhogy a nagyságnak nem csupán külső lehetőségei vannak, hanem elsők is. Mikor egy nemzet politikailag és anyagilag sorsának mélypontjára érkezik, akkor nyílik meg előtte a nagyság másik útja. Nemzetünk elérkezett ebbe a mélységbe és jaj volna neki, ha öntudatosan meg nem látná, hogy mai helyzetében a nagyság belső és felfelé vezető útja nyílt meg előtte, mely számára az egyetlen: szellemiségének a megtalálása és kifejtése a nemzeti műveltség értékeiben, melyek minden egyéb valóságnak megteremtői is lehetnek és lesznek is számára.”* (*Magyar nevelés, magyar műveltség,* 1937)

„Ma a honfoglalással rokon a feladatunk” – mondta a millicentenáriumi évében *a Magyarok Világszövetségének Találkozóján* *Dobos László* alelnök. Igen, egy új szellemi honfoglalást kell végrehajtanunk. Hátározott nemzeti öntudattal cselekednünk kell. Kettős feladatunk van: egyszerre kell az elmúlt évszázad sebeit – egymás iránti végtelen türelemmel és szeretettel – meggyógyítani, mert valószínűleg nincsen ma egyetlen család sem, amelynek ne lenne valamilyen vesztesége, gyász, sérelme. S ezzel együtt, egyszerre kell emelkedő pályára állítani nemzetünket, hogy újra gyarapodó nagycsaládokban, nemzeti vagyonban pótoljuk veszteségeinket. Ősi keleti gyökereinkre s ezeréves keresztyén hagyományainkra egyaránt büszkék lehetünk.

Babits Mihály írja: *„Nemzet vagyunk, a szó régi, szellemi, jogi, erkölcsi értelmében: nem pedig faj a tülekedő fajok között, se nem valami kicsi erőlködés a nagy erők félelmetes csataterén. Csak nem akarunk ilyené válni? Meg kell maradnunk nemzetnek, léleknek, szabadnak, nemesnek, alkotónak, keleti nyugalomban, mely mindenkiel dacol, szellemi erőben, mely senkinél sem érzi bátrább magát. Nem átváltozásra, magunkból való kikelésre van szükségünk. Inkább magunkhoz való visszatérésre. Magunkba szállásra.”*

Végezetül – személyesre fordítva a szót – én is meggyőződéssel hangsúlyozom, hogy csak egy erős keresztyén Magyarországnak van jövője. Ezért – s most már az ifjúság számára is – programként fogalmazom meg s *Madách Imre* szavaival fejezem ki életfelfogásomat:

*„Legyen hát célod: Istennek dicsőség
Magadnak munka. Az egyén szabad:
Érvényre hozni mind, mi benne van,
Csak egy parancs kötvén le: szeretet.”*

Iskola és misszió

Bölcsföldi András

Az előadás a Dunamelléki Egyházkerület tanári csendesnapján hangzott el, Kecskeméten, 2002. október 4-én

Ne hagyjátok a templomot, a templomot s az iskolát.”

Reményik Sándor

Egyházi iskoláink újraindítása óta talán ezt a versrészletet hallottuk legtöbbször különböző évnyitókön, ünnepeken, jeles rendezvényeken. S újraindult és visszacapott iskolánkban hálásan fogadtuk, hogy az erőszakkal elvett iskoláink és a politikai-lelki béklyóból felszabadult egyházunk újra egymásra találunk, s újra olyan lesz majd minden, mint régen. Újjászületett vágyainkban és álmainkban is ennek kézzelfogható valóságát éreztük. A templomot s az iskolát. A missziót s az iskolát. Az evangéliumot és a tanítást. Az erkölcsöt és a tudást. Ugyanakkor mindannyian átéltek, hogy mára ezek a szavak hogyan koptak meg, s lettek gyakran üres, tartalom nélküli formává. Megtelnek a templomok egyházi ünnepek alkalmával, de megtelnek-e vasárnaponként? Mit csinál az az iskola, ahol nincs élő gyülekezet a közelben? Amíg a diákok hozzánk járnak, fel-felbukkannak a templomban, de mi van, ha már elmentek? Miért nem látjuk a református gimnáziumokból kikerülteket beépülni egy-egy gyülekezetbe, presbitériumba? Ugyanígy a szülők is jórészt csak addig kapcsolódnak az iskolához, segítik az alapítványokat, amíg leérettségizik a gyermek.

Talán mindnyájunkban megfogalmazódnak ezek a gondolatok. Iskola és misszió. A szép vers ellenére sokan úgy gondolják, ezek nem összetartozó szavak. A misszió végzésének területe az élet, a város, a

gyülekezet; az iskola feladata pedig a tanítás, a tudás átadása. Talán úgy érezzük, hogy a kettő kibékíthetetlenül feszül egymásnak. Az történik itt, mint Jézus Krisztus kettős természetével kapcsolatos teológiai vitákban: sokan nagyon különválasztják a kettőt, mások pedig túlságosan összemoszák. Ki ne élte volna át magában a kettősséget egy-egy tanterületi értekezleten? Ahol az iskolafenntartó egyház érdekei és az iskola oktatási céljai között feloldhatatlan feszültség látszott.

Az egyik oldalról a lelkészek, vallásánárok, egyházi emberek a megváltozott körülmények között úgy látták, hogy az iskola az a terület, ahol megfelelő keretek között, nyugodtan és hosszabb időn keresztül foglalkozhatnak a fiatalokkal. Ki kívánhatna magának jobb missziói körülményeket, mint ahol órarendbe épített órákon lehet tanítani, s nem kell megküzdeni a délutáni iskola ürességével, a nehezen összevadászott gyermekekkel az önkormányzati iskola időnként ellenséges légkörében, rivalizálva a spanyolorával és a karate edzéssel.

A másik oldal pedig folyton hangsúlyozta: az iskola a tanítás területe, legalább itt hadd hagyjon békét nekünk az egyház! Mivel nem pedagógusok, nem értenek a magas pedagógia szakmai kérdéseire. Ehhez adódik még, hogy maguk a lelkészek és hitoktatók sem döntöttek el igazán, hogy a hittan vajon tanóra, ismeretközlés, igehirdetés, apológia, erkölcs-prédikáció vagy evangélizáció-e. Igazán jól megfo-

galmazott, kikristályosodott, egységes vélemény ma sincs. (Lásd: Kalevi Tamminen: Hogyan tanítsunk hittant? 92-93. old: *Az iskolai hitoktatás célkitűzései*)

A kezdeti lelkesedésben hiányként ismertük fel azt, hogy fontos: ne csak a hittanóra szolgálja a diákok erkölcsi, hitbeli fejlődését, hanem a többi tantárgy is. Alig volt olyan egyházi konferencia, amely ne foglalkozott volna a Biblia más tantárgyakkal való kapcsolatával, integrációjával. Hasonló problémákat éltek át az iskolák. Nem tudom, a sok konferencia által közelebb jutottunk-e a megoldáshoz?

A kettősség jegyében folytatva: egyrésről az evangélizációk, integrációk, csalogatások sikertelensége csalódottá tették a hitoktatókat, lelkészeket és talán a léggörcs: s a tanárokat látták az evangélium akadályainak. (Magam is átéltem, hogy nem sokkal az iskolánk újraindulása után nagyobb adományt kaptunk Dél-Koreából, számítógépek formájában. S a lelkes koreaiak evangélizáció keretében búcsúztak a templomban. Minden diák és tanár ott volt, lelkesen hallgatva a valóban lelkes prédikációt. S a végén – jó koreai módra – a lelkész kinyilvánította: aki most meg akar térni, az álljon fel. Recsegve állt föl néhány ember lelkészeink vezetésével, s néhány másodperc múlva ott állt az egész iskola. Nagylelkű koraink boldogan repült haza...)

Másrésről pedig a gyülekezeti struktúrához szokott lelkészeket sok vád érte, hogy beszűkült a gondol-

ködésük, vagy nem tartanak kapcsolatot a valósággal, a diákokkal. (Iskolánk újraindulásakor a legfőbb vádak egyike volt, amit rendszeresen fejünkhöz, fejemhez vágtak, hogy miért nem focizom együtt a diákokkal... bezzeg az evangélikus lelkész. Azóta rendszeresen együtt focizunk volt diákokkal szombat esteként...)

Miből ered a kölcsönösen nagy elvárás után a kölcsönösen nagy csalódás? Van egyszerű pszichológiai oka: olyan nagy volt az elvárás, hogy a létező kis eredményeket is csalódásnak éltük meg. Pedig ha egy rossz tanuló a sokadik egyes dolgozat után végre ír egy kettest, az nem a sikertelenséget húzza alá, hanem a reményt, a felfelé ívelés lehetőségét. (Világi példával: *Kálmán Attila* dunántúli főgondnok írja a *Református Lapja* visszaemlékezésében a következőket: „1994-ben valóra vált *Antall Józsefnek* (a győzelem pillanatában megfogalmazott) jóslata: olyan súlyos örökséget vettünk át, hogy a csodát váró, csalódott tömeg négy év múlva el fog söpörni minket. Ekkor vettem át a *Pápai Református Gimnázium* vezetését.”)

Volt egy *paradigmánk*, mely a háború előtt meghatározta az egyházi iskolába járókat. Ravasz László püspök úr is gyakran idézte. Ez pedig: „*A református iskolák az egyház veteménységkerti.*” Az ideálisnak tűnő kép csak akkor romlik meg, ha a nyáron elgazosodott és a szárazságban megkeményedett földű kertünkre gondolunk, ahol a vetemény ugyan (a bibliai példa szerint is *automaté* – azaz automatikusan) nő, de nekünk mintha kételyeink lennének efelől. Talán új paradigmára lenne szükség ma is. Hiszen egyáltalán magától értetődő, hogy az iskola után a gyülekezetben maradnának a fiatalok, beépülnének, és presbiterekké, oszlopokká válnának. A bizakodók azt mondják: vájunk néhány évet. Én szkeptikusabb vagyok ebben. És néhány romantikus történeten kívül („lám, a Feri is visszajött és itt házasodott meg”), csak a magunk megnyugtató látom benne.

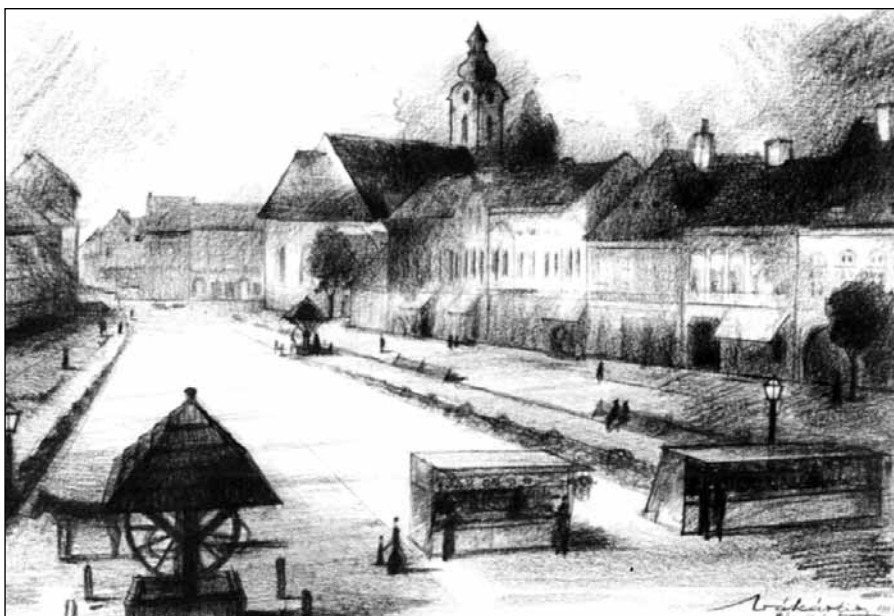
Ez nem csalódottságot jelent, hanem inkább azt, hogy *keressünk inkább egy új paradigmát*. Azt jelenti, hogy a világ változott annyit, hogy mi magunk is hozzáigazítsuk az

óránkat. S még azt is mondhatjuk, hogy nekünk ez borzasztóan felszínes, kukkolós „való világ” nem igazán tetszik, mégis nekünk kell megkeresni azokat a lehetőségeket, melyeket – hiszem -, hogy Urunk, éppen az iskolák által ad. Mit is akarunk iskoláinkkal? Fogalmazzuk meg, ha kell, naponta újra céljainkat, s készítsünk szakmai és lelki stratégiát a jövő iskolájának és egyházának! Egymás tapasztalataiból, kudarcaiból és sikereiből is sokat tanulhatnánk!

Hiszen egy dolgot ne felejtünk el:

A bibliai alapige a tanításra mindig is ez marad: „*Beszéld el fiaidnak!*”. S ezt az ószövetségi zsidó szülők megélték a családban. Majd az Újszövetségben is továbbadták a bennük lévő hitet. („*Eszembe jutott ugyanis a benned élő képmutatás nélküli hit, amely először nagyanyádban, Lóiszbán és anyádban Eunikében lakott, de meg vagyok győződve arról, hogy benned is megvan.*” 2Timóteus 1,5) A nyári szárszói értelmiségi konferencián Szabó István lelkész előadásában éppen arra világított rá, hogy míg a XVIII. században Jonathan Edwards saját hitbeli élményéről édesapjának számol be, a XX. században Wolfhart Pannenberg már azt panaszolja, hogy ha hitbeli kérdése van, nincs kitől megkérdeznie a családban. Még a múlt század elején is természetes volt, hogy a szülők elbeszéltek a fiaiknak, lányaiknak. „*Az első dolog, ami Esztike fejében szöveget ütött, olyan volt mint egy tréfa.*” – kezdődik Németh László híres regénye, hiszen *Égető Esztert* nagypapája viszi a templomba. Csodálatos leírást kapunk erről:

„*A rákövetkező nap vasárnap volt. Eszti nagyon szerette a vasárnapot. Vasárnap az emberen minden tiszta volt: a kising, a rékli, a bímzett ruha. Délben nagymamuska madártejet főzött: a*

Kézdivásárhely főtere

hab mandulával volt megtűzdelve, s a sárga lében a mazsolák akkorára duzzadtak, mintha szőlőszemek lettek volna. A madártej az ebéd elejétől ott volt a pohárszéken, s az ember, amíg a két ujja közé fogva, a csirkecombról szép tisztán leszopta a húst, mindig a habba tűzött mandulákat nézte. Hanem amióta templomba is járt, s lába versenyt lépett a magasban kongó barangnyelvel, ez az ünnepeles érzés a madártejnél is nevezetesebbé tette a vasárnapot. A templomba is nagytatával mentek; nagymamuskának főznie kellett, anyuska már a tél óta ágyban volt, apuskát pedig dobálta a dolga, rá nem lehetett számítani. A templomajtóig együtt mentek; ott nagytata eleresztette kezét, s ő ment egyenesen, előrszegezett orral a helye felé. Sosem érezte magát ilyen függetlennek, mint amíg a kongó téglán az órzási csarnokban elszánt léptével egyenest a helyére ment. A templomban már kóválygott az ének; az iskolás lányok félrebúzódtak, hogy helyet szorítsanak neki. Azt a lányok is tudták, hogy ő még nem iskolás lány, s ezért egy kicsit anyásan bántak vele, kétszer akkora helyet is szorítottak, mint ami nekik volt, s időnként még azok is, akik messzebre ültek, előreba-joltak és rámosolyogtak. Ő azonban nem nézett sem oldalt, sem előre; a kicsi zsolttáros könyvét hozzáfogta a zsebkendőjéhez (mert már zsolttáros könyve is volt, bár még csak a nagybetűkre tanította meg apuska), s ahogy a levegő ürességét nézte, nagytata, aki egy öreg családi zsolttár fölött pillantott át reá a föltett pápaszemével, nem találhatta ki, hogy látja-e őt a férfiak fekete foltjában, s azt sem, mire gondol, amíg a nagy orgona nyögő előfutamával bebujdossa a termet, s egyszerre dobbanásszerűen mind fölállnak, csak a szószék lebeg fölöttük üresen még, mintha egy bajuszos angyal leszál-lását várná. Az ő komoly, kicsit hegyes arca még nem volt kapcsolatban lelkével, a amíg a gyönyörű orgonaszót hallgatta (ez volt a legszebb hang a világ-

ban), csak annyi távolba figyelő ábítat volt rajta, mint amikor nagytata előtt ülve, a babája énekére fülelt.”(Németh László: Égető Eszter, 9-10 old)

Ezért többszörösen is fontos az egyházi iskolák léte:

Hiszen azt is látjuk, hogy jelentős, soha nem látott létszámban „kerülnek” hozzánk szülők, nagyszülők, testvérek, rokonok. Az egyházi iskolának nagyon nagy a vonzása ma. Igazi értékeket és igazi erkölcsöt nagyon kevesen kínálnak fel, s annál többet látunk az ellenkező oldalon, azok közül, akik egészen más terjesztenek. A szülőkből nem fogy a bizalom, sőt többekben egyetlen reménysugárrá lesz az egyházi iskola. Még akkor is, ha gyakran az élet olyan helyzet elé állít bennünket, amelyet nem tudunk megoldani.

A konkrétumokhoz érve:

Három szinten tartom fontosnak a missziót: iskolai, osztály és személyes síkon. Néhány már megvalósult konkrét eseményről és mindenki által megvalósítható programról vázaltszerűen:

Iskolai szint:

Pálmaház.

A pálmaház egyik tanárunk ötlete volt, aki másokkal együtt fontosnak tartotta a szülők valamilyen módon való elérését. Ezért tanárokkal, lelkészekkel gyülekezeti tagokkal együtt létrehoztunk egy Pálmaház elnevezésű kulturális egyesületet, aminek egyetlen célja van: programokat szervezni a szülők, a gyülekezethez lazán vagy egyáltalán nem kötődő emberek számára. Így a témáink elég széles ölelésűek, kezdve a természettudománytól a történelmen át mai aktuális kérdésekig. Vendégünk volt többek között Szendrői Szabolcs, aki diaképes beszámolóban mondta el: hogyan mászta meg a Himaláját fél lábbal, valamint több történész, művész is.

Legutóbb a természetben meglévő szimmetriákról beszélt Hegedűs Zoltán.

Családi istentisztelet.

Minden hónapban egy alkalommal hívjuk a szülőket családjukkal együtt a templomba családi istentiszteletre. Egy előre meghatározott téma alapján tartjuk az istentiszteleteket, s liturgiát a diákok énekeivel, versekkel, prózákkal színesítjük, a szolgáló osztály rövid beszámolót tart a velük kapcsolatos fontosabb tudnivalókról. Jó légkörű, szabadabb istentiszteleti forma ez.

Családi nap

Melyet meg lehet szervezni egy közelben lévő várornánál, fák alatt, táborhelyen. Lényege az, hogy a családok együtt töltsék az időt egymással barátkozva, gyönyörködve csemetéjükben. A napnak lehet lelki, és játékos része is. Lehet előadás egy aktuális témáról, ezt követheti egy szabadabb, kötetlenebb együttlét.

Ezek mellett úgy gondolom, hogy az osztályfőnököknek van nagyobb esélyük a diákokkal és a szülőkkel való jó kapcsolat kialakítására:

Osztály szintjén.

Az osztályfőnököknek, de a vallás-tanárnak is lehetősége van **meglátogatni** a diákokat otthonukban. Rendkívül jó alkalom arra, hogy megismerje a diákok környezetét, életkörülményeit. Sokszor „helyére kerül” az, hogy miért is viselkedik egy bizonyos módon valaki. Jó, ha közvetlen módon megismerik azokat az embereket a szülők, akikre gyermekük nevelését bízták. Ilyenkor mód van kis ajándék (igés lap, könyv, naptár) átadására is. Mostani gyakorlat szerint én mindig olvasok valami meditatív üzenetet, novellarészletet, igét, verset – s mindig hálásan fogadják.

Ha jó a szülőkkel való **kapcsolattartás**, évekre jó viszony alakulhat ki. Volt osztályom szüleivel

ma is szívesen beszélgetek egy-egy spontán találkozáskor. De lelkész-ként továbbra is kapcsolatban maradhatok a szülőkkel, néha szomorú, néha örömteli eseményekkor.

Különösen jó alkalmak az **osztálykirándulások** arra, hogy a fiatalokkal nem szokványos körülmények között legyünk együtt, s tartsunk lelki alkalmat. Egy-egy különleges helyen tartott áhítat (szabadban, fa alatt, vízparton) hosszabb időre megmaradhat. Őrségi osztálykirándulásunkkor a *velemi* templomban csodálatosan szólalt meg az ének, mert a hely „szelleméhez” hozzátartozott mindez.

Személyes kapcsolatokban.

Nagyon fontosnak tartom, hogy egy tanár, egy lelkész legyen nagyon **személyes** a diákokkal. Ma ezt igénylik leginkább. A látogatás is ezt a célt szolgálja. Egy látogatáskor jegyezte meg a szülő, örül annak, hogy másfél után végre érdeklődik az iskola, hogy kicsodák is az iskolába járó gyermeke szülei. Éppen ezért is fontos: legyen az iskolában lelkigondozói óra, vagy az ifjúságvédelmi felelős tevékenységét fontosnak tartásuk.

A fiatalokra jellemző a tanácsatlanság, nemcsak a továbbtanulásban, hanem az élet, életvezetés kérdéseiben is. Ezért jó, ha **tanácsolóként** is mellettük állunk.

Mint mindenki, a diákok is szeretnek kapni valamit, ezért minden lehetőséget ki kell használni arra, (főleg az ünnepeket, évzárót, konfirmációt, ballagást, osztálytalálkozót), hogy **adjunk** egy-egy igét, vagy idézetes kártyát. Sokáig megmarad ez nekik, s egy-egy ige így is elvégezheti a maga munkáját.

Néhány gyakorlati segítség:

Most már csak vázaltszerűen:

Hiszek az **evangélizációban**. A fokozott elvárás miatt talán sokakban van csalódás, ha egy-egy evan-

Brassói Városháza, ma Múzeum

gélizáció nem járt eredménnyel, s még hatása sem látszott. Mégis hiszek benne, hogy Isten ma is az ige hirdetés törekeny emberek által továbbított üzenete által ér el sokakat. A legtöbb fiatal egy-egy evangélizáció hatására tért meg. Ezért sem kell feladnunk a próbálkozásokat. Viszont ezzel együtt kötelességünk és feladatunk megkeresni az evangélizáció új formáit, megtalálni a „hangot” a fiatalokkal, s megértetni magunkat az ő stílusukban. A mi feladatunk olyan légkör kialakítása, ahol lehetőség van megérteni az evangéliumot. Hiszem, hogy Isten munkálkodik rajtunk keresztül is ebben.

A fiatalokban ma is megvan a **vágy a közösség megélésére**. Ezért sok olyan programot kell nekik szervezni, amely nem kapcsolódik feltétlenül a tanulmányokhoz. Meg lehet találni az intézménylátogatások, a szuplikációk, a szolgálat lehetőségeit. Úgy tapasztaltam, ha valakit egyénileg megkérek valamely szolgálatra, annak jó hatása van. Hiszek abban, hogy feltámasztható a klubmozgalom, s a diákok kis csoportokban való összegyűjtése alkalmat teremt a beszélgetésre, kreati-

vitásuk kiélésére. A kicsoporra egyébként is nagy igényük van ebben a korban.

És végül bevonhatóak-e a **misszióba** a diákok?

Több jó példa is mutatja, hogy igen. Ha valakik megérik az evangélium továbbadásának felelősségét, vagy az iskola küldetését, azokkal szép munkát lehet végezni. Különösen jó, ha diákok és tanárok találhatnak egymásra, egy-egy színjátszó kör, vagy missziós csapat keretében. (Jó példája ennek a *Miskolcon* működő *Lámpás-csoport*) A diákok minden látszat ellenére, még ha húzódoznak is, örülnek, ha megbíznak bennük, és ha megbízzák őket valamivel. Jó példa volt egyik évzáró csendesnapunkon, ahol 21 csoportot alakítottunk ki diákjainkból, akikkel beszélgetést terveztünk a nap témájáról. A csoportvezetésre 11.-es diákokat kértem meg. Mindenki azt mondta, ez csőd lesz, mert ők nem tudják kézben tartani az eseményeket. De nem így lett, mert rövid felkészítés után komolyan vették a feladatukat, és lekötötték az arra az időre hozzájuk rendelt kb. 10 fős csoportokat. Azt a hatalmas energiát, mely fölhalmozódik a középiskolás években, jó kihasználni, és ennek a helyes módját megtalálni mindannyiunk feladata.

Ha össze akarjuk foglalni mindezeket, keresnünk kell olyan szakvakat, melyek egy új paradigma tartópillérei lehetnek. Mondok hármat, mely munkám eddigi tapasztalatait összegzi. Tegyük mellé a magunkét, s hátha megszületik egy új gondolkodásmód, egy új műhely, egy új misszió.

Személyesség

Hitelesség

Szeretet

Kecskemét, 2003. február 27.

A felekezeti iskolák rejtett társadalmi funkciója

Egy országos reprezentatív kérdőíves felmérés tanulságai

Pusztai Gabriella

Amikor a felekezeti oktatás társadalmi szerepéről esik szó, akár pozitív, akár negatív előjellel, több szívós sztereotípiával kell szembenéznünk. Ezek közül való például az, hogy „az állami vezérlésű oktatási rendszerben a felekezeti iskola a felvilágosodás előtti világ kényelmetlen öröksége”, vagy az, hogy „az oktatási rendszerben jelenlévő fenntartói pluralizmus egyértelműen az elitképzés garanciája, másfelől az esélyegyenlőség akadály”. Jelen tanulmányban az utóbbi tézist szeretnénk mérlegre tenni konkrét hazai vizsgálati eredmények tükrében.

A felekezeti oktatás és oktatáspolitikai erőtere

A felekezeti oktatásügy mai helyzetének tárgyalását általában az állam és az egyház erőviszonyának kérdésére redukálja a szakirodalom, holott a helyzet elemzéséhez fontos annak a felismerése, hogy a játéktér igazából bonyolultabb. Az állam és a fenntartó funkciója és az iskola feladata jelentős változáson megy keresztül napjainkban. Az oktatásügy főszereplői az ezredfordulón az *iskolafelhasználók*: a diákok és a szülők. Az „iskolafelhasználó” fogalma foglalja össze a társadalom oktatásüggyel kapcsolatban levő részét. A szó alaki sajátosságai miatt idegenszerűnek, technikai jellegűnek tűnhet, azonban a lehetséges fogalmak közül („kliens”, „gyerekanyag”, „családi háttér”, „szülővilág”) talán ez fejezi ki leginkább, hogy a szülőkel és gyermekeikkel mint *önálló döntésre képes, szándékos cselekvőkkel*

számolunk, akik a plurális társadalomban az általuk *fontosnak tartott értékek mentén* akár nyomásgyakorló csoportokká is szerveződhetnek.

Az utóbbi két évtizedben Európában elterjedt az a szemlélet, amely a nevelés-oktatás megrendelőinek tekinti ezeket a csoportokat, s az a törekvés, mely ebben a szerepükben jogi és egyéb eszközökkel meg kívánja erősíteni őket. Az Európai Unió országaiban a szülői jogoknak két rétege van: egyrészt léteznek *egyéni jogok* (a gyermek taníttatására, az iskola megválasztására, a fellebbezésre és az információra) és a különböző szintű – például *az oktatással kapcsolatos törvényalkotás és tantervi reformok előkészítésében való* – *szülői részvételre* és szülői szervezetek létrehozására vonatkozó *kollektív jogok*.

Az iskolarendszer fenntartói pluralizmusa, a szabad iskolaválasztás és a szektorsemleges finanszírozás együttesen lehetővé teszi, hogy a nevelés világnézetével kapcsolatos döntést a legközvetlenebb illetékeségi körben, a családban hozzák meg. Az alapvető követelményeket összefoglaló központi tantervek és a szintén átalakulóban levő ellenőrzési rendszer segítségével az oktatás tartalma tekintetében biztosítható az oktatás garantált és egységes színvonala. Ennek eredményeképpen nincs ellentét az oktatás szektorai között, hanem sokkal inkább kiegészítik egymást.

Az *iskolafenntartók* ebben a modellben a társadalom különböző csoportjainak érdekeit értelmező, ezeket az érdekeket képviselő szereplők. Az *egyházi iskolafenntartók* kétféle

minőségben is szerepet játszanak ebben a viszonyrendszerben. Egyrészt mint professzionális szervezetek, jogi személyek – ebben a minőségükben vállalatfenntartói szerepet –, másrészt mint vallási közösségek, azonos *értékeket preferáló emberi kapcsolatrendszerek megjelenítői*, s ebben a minőségükben nyomásgyakorló csoportok. Az egyházak – a szakszervezetek és egyesületek mellett – a civil társadalom érdekközvetítői közé tartoznak, s társadalmi igény kényszeríti ki iskolafenntartó tevékenységüket. Egyszerre jelentik a társadalom azonos érdekek mentén szerveződő csoportjait, valamint az ezeket az érdekeket közvetítő, ún. nyomásgyakorló testületeket. Ez utóbbit igazolja, hogy minden társadalmi szervezetenél kiterjedtebb tagságuk van, és bizonyos – főként szociális, oktatás- és családügyi- kérdésekben még nagyobb kör tart igényt a szolgáltatásaikra.

Az azonos értékeket preferáló közösségi tagság, mint általában az emberi kapcsolatrendszerek, lehetővé teszi az elsődleges viszony erőforrásainak alkalmazását az élet más területein is, valamint erős kapcsolathálózati integráltságú „egyházközösségi faluszigetek” kialakulását a modern társadalomban is. Az egyházi közösségek kapcsolathálózati szemlélete nemcsak arra világít rá, hogy ezek élő, öntevékeny, köz- és önszegélyező csoportok, amelyeknek működése a társadalom teljesítő-képességét fokozza, hanem hogy struktúrájuk révén a tagok újabb erőforrásokhoz jutnak, s tagjai az internalizált normák alapján lépnek kapcsolatba egymással. Ebből több

dolog következik, de a legfontosabbak egyike, hogy e közösségek társadalmilag nyitottak, a közösségi kapcsolatok átívelnek a társadalmi réteghatárokon, s ezzel elütnek a hazai kapcsolati struktúra erősen zárt családi, munkahelyi, instrumentális arculatától. Másrészt a közösségi hálózatok tartalmi alapon álló kohéziója különösen effektív társadalmi tőkeforrást jelent. A közös normákra alapozottság, a deviáns viselkedést negatív szankciókkal büntető, s a magas teljesítmény jutalmáról gondoskodó szabályok, a részvétel önkéntessége többletteljesítményre, a közjóért való lemondásra, jótékonyagra ösztönzik a tagokat. A tőkeforrásként működő társas struktúra fenntartása érdekében a vallási közösség tagjai arra törekednek, hogy gyermekeik szintén internalizálják az összeköttetés alapjául szolgáló normákat.

A felekezeti oktatás társadalmi háttere

A felekezeti iskolák 1990-es évekbeli társadalmi összetételével sokáig nem foglalkoztak kutatások, mégis többféle elképzelés él a közvéleményben a témával kapcsolatban. E feltevések empirikus ellenőrzésére alkalmasak a felekezeti középiskolák diákjai körében 1999-ben készült kérdőíves vizsgálat¹ adatai². Egy, a felekezeti gimnazisták társadalmi összetételét és továbbtanulási szándékait vizsgáló tanulmányban empirikus kutatás alapján két lényeges megállapítást közöltünk. Egyrészt megállapítottuk, hogy a

felekezeti gimnáziumok tanulói a továbbtanulási tervek tekintetében ambiciózusabbak, mint más gimnáziumok diákjai, noha társadalmi háttérük nem jelentősen – lényegében csak a fővárosban – kedvezőbb a nem felekezeti iskoláknál. Másrészt észrevettük, hogy a felekezeti iskolákban jelen levő hátrányosabb családi háttérű tanulók nagyobb arányban rendelkeznek határozott továbbtanulási tervvel, valamint azt is, hogy sokkal többen készülnek magasabb presztízsű felsőoktatásba, mint a hasonló helyzetű nem felekezeti gimnáziumi tanulók. Ebből arra következtettünk, hogy a körükben is érvénye jutó társadalmi reprodukció hatását mérsékli valamilyen tényező.

Közösségek rejtett erőforrásai

Elemzéseinkben arra kerestük a választ, hogy mi kompenzálhatja a felsőfokú továbbtanulási terveknek a szülői státus különbségei mentén kialakuló determináltságát. A 70-es években kibontakozó kapcsolathálózati megközelítés eredményei arra hívták fel a figyelmet, hogy a társadalom egyének, csoportok kapcsolatainak alapuló szövete erőforrássá válhat, hozzásegítheti az egyént magasabb társadalmi státus eléréséhez, a munkapiacra való sikeresebb elhelyezkedéshez, sőt kedvezőbb tanulmányi eredmények eléréséhez. Az amerikai oktatáskutatásban a különböző fenntartású iskolák diákjainak tanulmányi eredményességét feltáró vizsgálatok arra a következtetésre jutottak, hogy az iskolát kö-

rülveő társadalmi kapcsolathálózatok formális és tartalmi jellemzői döntő befolyással bírnak a diákok jövőjére nézve. Ennek alapján a magyarázatkeresés logikai menetének két fő iránya a tanulók családi háttérének kulturális mutatókon kívüli vonásaira vonatkozó jellemzők hatásai valamint a tanulói és szülői közösségek közös, iskolánkénti kontextusának hatásai felé vezetnek el bennünket.

Az elemzés során megállapítottuk, hogy a családi-kulturális háttér hatása a továbbtanulással kapcsolatos döntésre vitathatatlanul igen fontos. Ám azt tapasztaltuk, hogy a családi környezet más, nehezebben tetten érhető erőforrásai sorsfordító hatással vannak a továbbtanulási döntésekre. Ilyen erőforrást jelent a társadalmi tőke azon formája, amely a családon belüli kapcsolatok szoros, kohéziós szerkezetű, s az így eredményesen érvényesülő normák erején keresztül fejti ki hatását. Az általunk használt adatbázisnak köszönhetően alkalmunk volt, hogy a családon belüli társadalmi tőke megjelenését ne egyszerűen szerkezeti, hanem tartalmi jellemzők mentén ragadjuk meg, s – az elméletalkotó eredeti elképzeléséhez visszanyúlva – a család hitbéli egységével mérjük.

Az egyes családok illetve tanulók családon kívüli kapcsolataiból származó erőforrások közül a tanulók intragenerációs kapcsolatainak hatása erőteljesebb, *a diák baráti körének homogén vallásos összetétele az, amely egyértelműen elősegíti egyéni boldogulásukat* is.

¹A kutatást az OTKA finanszírozta. (Nyilvántartási szám: F22476.)

²Az egyházak pedagógiai intézeteinek adatszolgáltatása alapján készült többlépcsős (felekezetenként, térségenként, településnagyság és esetleges speciális helyzet szerint) rétegzett mintavétel alapján kiválasztásra került 53 középiskola (ebből 7 budapesti gimnázium) 1463 11-12 évfolyamos diákja kérdőbiztosok útmutatásai alapján önállóan töltötte ki a kérdőívet. Jelen dolgozatban a felmérés adataiból a választott probléma miatt csak a gimnáziumi almintával foglalkozom, amelybe 48 gimnázium (26 római katolikus, 15 református, 6 evangélikus és 1 görög katolikus) 1385 diákja tartozik bele.

A tanulók továbbtanulással kapcsolatos döntésének hátterében nagyon erőteljes mértékben az iskolai környezet hatása áll, amelyet három jellemzővel kívántunk megragadni: az egyházközségekhez, gyülekezetekhez tartozók iskolánkénti sűrűségével, az inkább vallásos baráti körrel rendelkező szülők sűrűségével, és a vallásos baráti körrel rendelkező diákok sűrűségével kifejezőket³. Az eredmények szerint határozottan látszik, hogy az iskolai környezet erőteljesebb lehet az egyéni attribútumoknál, s *hatásai kiterjedhetnek azokra a tanulókra is, akik maguk gyengébben vannak ellátva a fentebb felsorolt erőforrásokkal.* Azt korábbi kutatásokból tudtuk, hogy egy iskolába járó tanulók szüleinek kedvezőbb kulturális összetétele az egyéni kulturális tőke hiányát képes kompenzálni, azonban az új felismerés, hogy az iskolai környezet hatásai közül a legjelentősebb és a legérdekesebb a szerkezetileg és tartalmilag zárt tanuló-baráti kapcsolatok nagy iskolai sűrűsége, amely normabiztonságot teremtve segíti az iskolai pályafutás alakulását. A zártság ebben az esetben nem annyira formai jellemvonás, hanem inkább a kapcsolati struktúrák tartalmi jellemzője, amely az azonos normák elismerését jelenti. Az az intergenerációs zártság, amelyet *Coleman* leírt, nem jön létre maradéktalanul ebben a környezetben, mivel a szülői generáció vallásos közösségi beágyazottsága nem általános, így nem tud jelentős erőforrássá válni, azt azonban világosan láthatjuk, hogy az iskolai intragenerációs zártság – amikor a diákok közül minél többen tartoznak hatékony normákra épülő, stabil, kohézív

kapcsolati struktúrákhoz –, elősegíti a jövőre vonatkozó kedvezőbb döntést.

A társadalmi tőke hatása más területeken

A felekezeti középiskolások nem tanulmányokkal kapcsolatos magatartásának vizsgálatakor arra a kérdésre kerestük a választ, hogy milyen mértékben jelennek meg körükben az ifjúságot legmarkánsabban polarizáló és veszélyeztető társadalmi problémák, illetve milyen tényezők veszélyeztetik és segítik leeffektívebben ezeket a fiatalokat az ezek között való eligazodásban. Azt tapasztaltuk, hogy a felekezeti középiskolások körében a nem felekezeti középiskolásokhoz képest mind a *preskriptív* mind a *proskriptív* normák valamivel hatékonyabban képesek érvényesülni. A felekezeti iskolások toleránsabbnak bizonyultak más etnikumokhoz tartozókkal szemben a nem felekezeti intézmények tanulóinál. Az egyéni vallásosság, a személyes vallásgyakorlat szemmel láthatóan a legerősebben növeli a toleránsabb beállítódás esélyét, s ez esetben is feltűnt, hogy a kortársak alkotta környezet (baráti kör, osztálytársak) egyező érték- és normarendszere segíti az elfogadóbb attitűdök kialakulását, akár csak az ezzel gyakran együttjáró vallásos ifjúsági közösségbe tartozás. Hasonló tanulsággal járt a felekezeti középiskolások kábítószerekkel kapcsolatos tapasztalatainak összehasonlító vizsgálata. A drogkipróbálás esélyét csökkentő tényezők közül is kiemelkedik a tanulót körülvevő kortárs közösségek és a személyes vallásosság hatása.

A normák működését bátorító tényezők között tehát kiemelkedő szerephez jutnak a hatékony normákon alapuló intragenerációs közösségi hálózatok, amelyekben azonos normák szerint cselekvő gyerekek állnak kapcsolatban és egymás viselkedésének tapasztalása komoly erőforrást képes biztosítani számukra. A vizsgálat során tapasztaltak alapján elmondhatjuk, hogy a felekezeti középiskolások körében határozottan érzékelhető az iskola informális struktúrájának a diákok magatartására gyakorolt pozitív hatása. Úgy látjuk, vizsgálatunk megerősíti azt a hipotézist, amely szerint a felekezeti iskolákban az iskola-felhasználó közösség szerves kapcsolatrendszere, az egymással közösségi kapcsolatban levő, hasonló normákat követő szülők és gyerekek összetartozása a tanulók fejlődését segítő erőforrássá válik.

A fenti írásban egy nagyobb lélegzetű munka tanulságait foglaltuk össze, amely hamarosan megjelenik a Gondolat Kiadó gondozásában.

Brassói Városháza, ma Múzeum

³ Kísérletet tettünk arra, hogy az iskola világának más tényezőit, például az iskola tanárainak tanulókra gyakorolt átlagos hatását, a tanárokkal folytatott kommunikáció mértékét és bizalmasságát illetve a tanárok személyiségének elfogadását is beépítsük a modellbe mint társadalmi tőke teremtésére alkalmas iskolai kapcsolatrendszer mutatóját, de ezek hatása az iskolák közötti nagy különbségek miatt nem volt egyértelmű.

Keresztény Ifjúsági Találkozó

Molnár Zsolt

A kezdetekkor hangzott Isten szava az emberhez: „*bol vagy?*”- tudjuk e kérdés elhangzásának előzményeit, és tisztában vagyunk következményeivel is. Éppen e következmények teszik azt, hogy Isten kérdése ma sem változott. Mégis kétezer év óta nagy a különbség, ma nem csak Isten kereső szavát hallhatjuk, hanem biztatását is: „*Jöjjetek énbozzám mindnyájan...*” Ez a biztatás az, ami megerősít bennünket, hogy ne elbújjunk a hívó szó elöl, hanem keressük a hang forrását.

Tudjuk-e kit keresünk? A keresés során lehet, hogy úgy járunk, ahogy Tarr Zoltán lelkipásztor testvérem történetéből szemléletesen kitűnik; amikor a gyermek-istentiszteletről kiseregő apró gyermekek a tömegben csak a lábukat látva kiáltanak édesapjuk után, s egy lábat megölelve folytatják a kiáltást, miközben az apa lehajolva csendesen megszólítja: itt vagyok. Vajon hány-szor jártunk így Istennel is? Nem is-

mertük fel, hogy ő az, aki biztonságunkat adja.

Fontos Isten megismerése és megismertetése. Ez az, amire kiváló alkalmat teremt az április 6-án vasárnap megrendezésre kerülő keresztén ifjúsági találkozó az új – addigra elkészülő – Budapest Arénában. Az épület elődje a tűz martaléka lett, s most a helyén emelkedő épületbe a lélek tüze költözik majd. A találkozó kérdése ez: kit kerestek? Sokan leszünk, akiknek ez egyértelmű, de nagy a száma azoknak, akik számára a kérdés értelmezhetetlen. Keressük Istent, hisz Ő szólít bennünket, ez a találkozó a keresés különböző útjait jeleníti meg. Miért biztos ez? Mert egy ilyen közösségben már volt alkalmam megtapasztalni a különböző felekezetek útját a keresésben, azon a találkozón 2000-ben, a Petőfi Csarnokban azt az üzenetet kaptuk, hogy: „Értékes vagy!” Ez az érték bennünk jelenik meg, mely kibontakozva gyümölcsöt te-

rem, a teremtő dicsőségére.

A találkozó előkészítése, de maga a találkozó is egy Istentől olott gyümölcsöző kapcsolat. Gondolom, mindannyiunk előtt ismert gyümölcs a birs. A jól ismert birs nagyon jól jelképezi a találkozó és az előkészítő munka lelkületét. Ahogy a kereszténységet több felekezet, úgy a birs fajt több fajta alkotja. Egy fajta csak akkor hoz termést, ha a kertész a közelébe másik birs fajtát is ültet. Tehát egy fajtán belül hiába a zöldellő lombok, a csodálatosan pompázó virágok, a szorgalmas méhek népes raja, termést csak akkor képes hozni, ha mellette más fajta birs is része a gyümölcsösnek. Ekkor a gazdag gyümölcsstermés sem marad el.

Hogy miért mondtam el mind ezt? Azért, mert a közös Istenre-figyelés gyümölcsstermő élményét élte át a 2000-es találkozó mintegy 3000 vendége, és ebben volt részem nekem is, mint a szervezőbizottság református delegáltjának.

Sokszor tapasztaljuk azt, hogy megelégszünk a saját közösségünkön belül a virágzással, ahelyett, hogy nyitottá válnánk a termés megérlelésére. Hogyan?

Az elmúlt találkozón megtapasztaltuk, hogy „értékesek vagyunk”, s hogy ez az érték, amit rajtunk keresztül közvetít Isten, nem önmagáért való. Ahogy „*gyertyát sem azért gyújtanak, hogy véka alá rejtsek*”. Gyakran hasonlítjuk magunkat másokhoz, s ekkor szembeötlő az, hogy mely ponton ragyogóbb a mi fényünk másoknál, pedig ez a fény nem tőlünk jön és nem ránk mutat „*úgy fénylik a ti világosságotok az emberek előtt, hogy*

Zágon

lássák a ti jócselekedeteiteket és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat

A találkozói előkészítések meg tapasztaltam, hogy felekezettől függetlenül ki-kik más és más – más fényerejű más szóródású, eltérő tisztaságú- „lámpával” világított, de egy közös pontra világítottunk. Gondolom mindannyian megtapasztaltuk már, hogy amikor több lámpás világít egy irányba, akkor ott lesz a legfényesebb, ahol az egyes fénycsókák közös pontban metszik egymást. Ezt a metszéspontot kerestük meg a 2003. április 6.-i találkozói előkészítése során és ez az amit átél majd az ide látogató fiatalok sokasága. A metszéspont nem más; mint Krisztus.

Az Úrra való mutatás módjai eltérőek a különböző felekezetek között, de így jöhet létre Krisztusban az interferencia.

Úgy érzem, hogy ez évben is gyümölcsöző együttműködés alakult ki római katolikus és evangélikus szervezőtársaimmal. A kezdeteknél megfogalmazott képhez visszatérve: a közös munka teszi termékenyű, és gyümölcsözővé az alkalmat. Azzal, hogy a rendezvény nem egy tipikus református rendezvény lesz, válik értékesebbé, mert olyan kérdésekben, amelyekre nem helyezünk kellő hangsúlyt, tanulhatunk testvéreinktől.

Hiszem, hogy a résztvevők életében Isten megismerése és elfoga-

dása személyes kérdéssé válik, és a közösségben megélhetjük az Istentől való biznyságtétel erejét.

Emlékszünk még a birsfára? Gyümölcse a termékeny virágzás eredménye, de míg önmagában kívánatos megízlelve fanyar. Szükséges, hogy megfőzzék, feldolgozzák, egyszóval feláldozza magát „szánjátok oda testeteket Istennek szent és kedves áldozatul”. Ezután már a gyümölcs édes, kívánatos, erősítő. A keresztyén életünk is azzá válik, ha engedjük Istent munkálni abban. A találkozói dél előtt az ilyen önátadó életekből mutat be néhányat, a megfelelő, világban látható párhuzamok segítségével.

In memoriam Borsos Károly

Kissné Mikes Éva

Hetven évvel ezelőtt, 1933. október 2-án hunyt el *Borsos Károly*, a mezőtúri református gimnázium egykori igazgatója, aki több mint harminc éven át volt városunk közéletének sokoldalú, kulcsfontosságú, mindmáig legnagyobb személyisége, aki az iskola élén is több mint negyedszázadig állt. Tanári-igazgatói, népművelői munkássága mellett tanfelügyelőként, szerkesztő és íróként, valamint vallásfilozófusként volt ismert, sőt elismert az egész Tiszántúlon. Arca, alakja évtizedek távlatából is úgy állt, lebegett volt tanítványainak emlékezetében, mint az igazságosság és szeretet jelképe, – jobbító szándékú szigorával együtt.

Halálának évfordulója alkalmából emlékezünk mi is reá. Életének, pályájának, munkásságának dokumentuma: az iskolai értesítő évkönyvek, a *Szilágyi Ferenc* által szerkesztett *Túri Alma Mater* kötet, és saját munkái segítenek képet adni emberi arculatáról, elkötelezett hivatástudatáról, világnézetéről, eszményeiről.

Borsos Károly, a *csíkygyergyói székely szombatosok* ivadéka 1871. március 4-én született. Szülei – akik már *Komárom* megyében éltek – papnak szánták, de ő úgy döntött, hogy nevelő lesz, mint édesapja, aki *Kéthelyen* volt tanító. A pápai kolégiumi évek után elvégezte a kolozsvári egyetemet, majd Lipcsében bővítette tudását. 1897-ben jött *Mezőtúrra* segédtanárnak. *Dunántúli* családba nősült, felesége *Perlaky Ella* volt. Házasságukból gyermek

nem született, de mégsem voltak gyermektelenek, mert testvéreinek gyermeki közül többet magukhoz vettek és felneveltek. Megszerették a gimnáziumot, a várost, és itt maradtak.

A gimnáziumot 1906-tól igazgatta. Nagyszerű, példamutató tanári-nevelői személyisége szilárd akaratú, bátor, szókimondó egyenes jellemmel párosult, s világnézete minden felekezeti elfogultságon fölülemelkedett. Negyedszázadig állt az in-

tézmény élén, melyet ő emelt országos szintre. De haladó szellemű alakja volt a város széles körű közéletének is. Különösen szívén viselte a közművelődés kiterjesztésének ügyét. 1907-ben újjáélesztette a „*tanárrestélyeket*”, melyeken vetített képes ismeretterjesztő előadások, hangversenyek szerepeltek a tanári kar és a diákság közreműködésével. 1911-ben bevezette a „munkásgimnáziumot”, 1912-ben pedig a „szabadlécium”-ot ennek kiegészítéseként.

A város sorsát, fejlődését igazi lokálpatrióta szenvedéllyel viselte szíven. Igazgatása alatt épült meg 1910-11-ben a torna- és rajzterem, a könyvtár, az igazgatói lakás, – a mai Petőfi úti fronton – majd 1914-ben az új internátus (amely ma kórház). A fejlődést a világháború és következményei állították meg. 1915-től 1919-ig szerkesztette a *Mezőtúr és Vidékét*. Vezető tagja volt a mezőtúri *Kossuth Lajos Szabadkőműves Pábolynak*, mely 1919. április 7-én oszlott fel, felsőbb rendelkezésre. Az 1918. október 31-én megalakult *Nemzeti Tanács* alelnökévé választották, s *Lányi Lajos* elnök kartársával a közrend és nyugalom helyreállításán higgadt bölcsességgel fáradoztak. Kiemelkedő tanári munkája és igazgatói feladatai mellett szerkesztette a *Protestáns Tanügyi Szemlét*, mely 1931-ig itt Mezőtúron jelent meg. Előadásokat tartott és cikkeket írt. Munkáiból nemcsak írói tehetsége árad, hanem a tiszta eszményekért élő, közjólét elérésében bízó ember optimizmusa is. Mindezek mellett igazgatósági tagja volt a *Mezőtúri Takarékpénztárnak*.

1930-ig, nyugalomba vonulásáig, illetve tanfelügyelővé való kinevezéséig állt a gimnázium élén, mint az igazi „*spiritus rector*”. Ezután *Debrecenben* élt, ott munkálkodott tovább. De régi, lappangó betegsége hamarosan elhatalmasodott rajta és ledöntötte. Szíve, mely az ifjúságért és városunkért „égett”, 1933. október 2-án megállt. Kívánsága szerint Mezőtúron temették el, két nap múlva. Utolsó útjára nemcsak az iskola, hanem az egész város mély részvéte kísérte. Az egyház *Félegybázi Gyula* művész-tanárral még ez évben megfestette portróját a gimnázium számára.

Egy év múlva, 1934. október 7-én a tanári kar és a tanuló ifjúság

gyászünnepélyt tartott emlékére. Kizarándokoltak sírjához, amelyen már augusztus óta egy gyönyörű bronz szobor síremlék állt. A sírszobrot – melyet ma a Kossuth téri reformtus templom előtti kertben láthatunk –, feleségének, *Perlaky Ellának* a szeretete és áldozatkészsége emeltette férje hamvai fölé. (*Perlaky Ella* 1962-ben hunyt el Mezőtúron, férje mellett nyugszik, de neve sem a már a templom előtt álló bronz síremléken, sem a hamvaik fölé állított pótsíremléken nincs feltüntetve!)

Borsos Károly nemcsak a „tanítás művésze” volt, hanem páratlan jó kolléga is. A fiataloknak védőpajzs, szigorú, de igazságos atya; az időseknek tiszteletadó megbecsülője; a közéletnek pedig szinte pótolhatatlan oszlopa. Egykori diákjai, ha Túron jártak, sírjához kivitték a tisztelő emlékezés virágait.

Borsos Károly legjellemzőbb munkája a „*Kálvini világnézet*” című dolgozata, melyet 1921. augusztus 24-én az *Országos Református Tanártestület* debreceni ülésén olvasott fel, s mely nyomtatásban is megjelent. Az eszmefuttatás a kálvini keresztyén szellemiség emberformáló értékeit jellemzi. Hangsúlyozza a jó értelemben vett keresztyén liberalizmus és a régi, igaz értékek megőrzésének alapvető fontosságát. Nem osztályharcra buzdít, hanem osztályharmóniára törekszik a türelmes szeretet és megértés alapján. S rámutat a középiskola el nem hanyagolható fontosságára a szilárd jellemnevelés terén, hogy iránytűt és védőpajzsot nyújtson az élet harcainak fiataljainknak. *Borsos Károly* e munkája ma is aktuális és figyelemre méltó.

Csukás, Csokolózók

Vetni kell!

A haza és a magyarság témája nemzeti ünnepeinken, iskolai megemlékezéseinken

Dr. Kozma László

A könyv változatos műfajú összeállításban tartalmaz nemzeti ünnepeinkkel, emléknapijainkkal kapcsolatos prózai írásokat, történelmi elemzéseket, költeményeket. Az összeállításban szereplő művekből több elhangzott rádióműsorokban, valamint történelmi megemlékezéseken rendezett műsorokban. A kiadvány segít élményszerűbbé, átéltebbé tenni történelmi és a kultúrával kapcsolatos évfordulóinkat, megemlékezéseinket. A kiadványnak sok református vonatkozása van: a szerző a Baár-Madas Református Gimnázium diáklapjából, a Baárkából is válogatott anyagot, hangsúlyozva ezzel, hogy könyvét valóban gyakorlati célokra, az iskolák számára állította össze. Olvashatunk tudósítást - az évnvtóhoz kapcsolódó részben - a marosvásárhelyi református tanítóképző munkájáról és az ottani gyermekotthonról. A könyv gazdag anyagot tartalmaz a kisebbségi sorsban élő magyarságról, a prózai írások, költemények a műsorok összeállítása mellett a tájékozódást, sorsuk megértését is segítik.

A kötet anyagot kínál valamennyi, a tanév rendjében közölt ünnep, emléknapi műsorának megszervezéséhez. Ezen kívül is tartalmaz azonban összeállítást például a történelmünk megértéséhez fontos Trianon témaköréhez. Nemzeti ünnepeinken, évfordulóinkon kívül összeállítás található anyák napjáról, a madarak és fák napjáról is. A kötetet a pünkösdi ünnepről szóló összeállítás zárja. A kötet egyes írá-

sai dokumentum-anyagot dolgoznak fel, öntenek irodalmi formába. Példaként a Recski ballada című költeményt említjük, mely Sággy Gyula dokumentumfilmje nyomán készült, emberi sorsokon keresztül ábrázolva egy korszakot, az 1950-es évek világát. A mű alkalmas drámaszerű, többszereplős előadásra, a Recskén rendezett megemlékezésen is elhangzott, a könyvhöz tartozó hanganyagon szereplő Galgóczy Imre színművész előadásában. Az 1956-os forradalom évfordulójához kapcsolódó írások közül kiemeljük az utcai harcokban elesett költőről, Gérecz Attiláról szóló költeményeket.

A könyv anyagából neves színészek közreműködésével 80 perces hanganyag készült, amely CD-lemezen és hangkazettán is megjelent, Versben, dalban megszólaló történelem alcímmel. A hangfelvételen Bánffy György, Csepely Péter, Galgóczy Imre, Koncz Gábor, Mendel György, Székely Mendel Melinda színművészek szavalata mellett Kövesdy Zsuzsa adja elő a prózai összekötő szöveget. Az összeállításban szerepelnek a Baár-Madas Református Gimnázium és a Budapesti Evangélikus Gimnázium diákjai is. A CD lemez szöveggönyvet is tartalmaz.

A kötetet és a hangzó anyagot általános iskolák felső tagozata és középiskolák számára egyaránt ajánljuk.

A könyv a Korda Könyvkereskedéstől rendelhető meg, címük: 6000 Kecskemét, Lestár tér 2. Tele-

Hosszúfalu

fon: 76/328-977 A könyv ára 1000 Ft, a 80 perces CD ára 1880 Ft, a hangkazetta ára 1200 Ft.

Kozma Lászlónak az utóbbi években több könyve és CD-je jelent meg. A fentebb ismertetett CD egy sorozat harmadik darabja, mellyel a szerző Krisztus születésének kétezredik és a magyar állam létrejöttének ezredik évfordulóját kívánta köszönteni. A Karácsony üzenete című CD, hangkazetta és a hozzá tartozó könyv a karácsonyi ünnepkört dolgozza fel. A Krisztus feltámadt! című CD a krisztusi üzenetet a Szentháromság egységében fogalmazza meg, a Teremtés (Atya), Krisztus élete, és a Szentlélek kiáradása gondolatkörökben. A krisztusi üzenet áthatja mindennapjainkat - ez a gondolatot, üzenetet mindhárom CD közvetíti. A hangfelvételeken a neves színművészek, énekarokon, zenészekon kívül szerepel-

Gyergyószentmiklós, felszegei utca

nek diákok is - a Baár-Madas szavalói visszatérő szereplők - kifejezve, hogy az evangéliumi üzenetet mindnyájunknak tolmácsolunk kell. A Szentlélek a nyelveken szóolás, a nyelvek adományát is jelentette: a hangfelvételeken neves nyelv-tudósok, Balázs Géza, Grétsy László is előadnak prózai szöveget, költeményeket, Kövesdy Zsuzsa, a Kosuth Rádió irodalmi és nyelvészeti műsorainak főszerkesztője pedig több műfajban is (próza, versmondás) szerepet vállalt. Az összeállítások tulajdonképpen új műfajt - a szerző meghatározása szerint „versdrámát” - képviselnek, melyben az egymásra épülő versek, prózai szövegek, történetek, kapcsolódó énekek, a karácsonyi CD-n kórusművek is, drámaszerűen bontják ki a gondolatot. A hazaszeretet, magyarság témája mindegyik hangfelvételen hangsúlyos módon szerepel, egy-egyben bemutatva hitet és hazaszeretetet.

A „*Vetni kell!*” című CD-hez szövegkönyv tartozik, ezen kívül a hangfelvétel anyagát a bővebb terjedelmű, azonos című könyv is tartalmazza. Azonos tartalommal hangkazetta is készült.

A „*Karácsony üzenete*” című CD és hangkazetta anyagát az azonos című könyv tartalmazza. A hanganyag hét témába csoportosítva mutatja be a karácsonyi ünnepkört, melyekben a hazaszeretet is helyet kap.

A „*Krisztus Feltámadt!*” című CD és hangkazettán elhangzó versek nagy részét tartalmazza a Boldogasszony csillaga című ökumenikus szemléletű könyv, melyben a költemények mellett a református rádióadásból jól ismert Békefy Lajos gondolatai is olvashatóak.

Kozma László egyéb művei közül kiemeljük a „*Harangok érce*” című könyvet, melynek Anyám könyve c. fejezete a szeretetről, az édesanyáról, a közösen megélt fájdalomról és örömről szól.

Az „*Isten boltja*” című novellás-kötet erdélyi magyar gyermekotthonokba látogat el, felillantva a szeretet hétköznapi történéseit. Ez a könyv látni tanít: vegyük észre a segítségünkre váró és sokszor ezáltal bennünket segítő pillantásokat.

Kozma László társszerkesztője a Református Doktorok Kollégiumának kiadásában megjelenő, a svájci Glaube in der Welt Intézet által támogatott nemzetközi teológiai könyvsorozat részeként kiadott Ünnepe-naptárnak, mely az év napjaira tartalmaz elmélkedéseket, költeményeket. Ebben a sorozatban egyéb művek mellett több naptár is megjelent, Dr. Szathmáry Sándor és Kovács Tibor szerkesztésében. Az összeállítások az iskolák számára is hasznos segédeszközt jelentenek.

Dr. Kozma László: „*Vetni kell!* – *A baza és a magyarság témája nemzeti ünnepeinken, iskolai megemlékezéseinken*” c. könyv és CD [Korda Kiadó, Kecskemét, 2003. 160. p.]

Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának állásfoglalása a felekezeti oktatásról

1. Igazgatótanács kiemelt fontosságú stratégiai feladatnak tekinti a felekezeti oktatási rendszer megteremtését, fenntartását és fejlesztését.

2. A református felekezeti oktatási intézmények a vallás szabad gyakorlásának alkotmányos jogával lényeges kapcsolatban állnak és a református egyház önfenntartásának eszközei.

3. Református felekezeti oktatási intézményeink, anyagi forrásaiktól függetlenül, mindenestől az Erdélyi Református Egyházkerület testéhez tartoznak s az egyházi hatóságok felügyelete alatt állnak.

4. Ilyen értelemben, a felekezeti oktatási intézmények státusa az egyházközségek vagy más egyházi szervezetek jogállásához hasonló.

5. Igazgatótanács elsőrendű fontosságúnak tartja és stratégiai célként jelöli meg az alábbiakat:

a. Oktatást szolgáló, államosított egyházi ingatlanaink visszaszerzése felekezeti oktatási intézmények működtetése céljából

b. Az egyházi iskolák törvényes működési feltételeinek megteremtése (a felekezeti oktatás törvényi elismertetése)

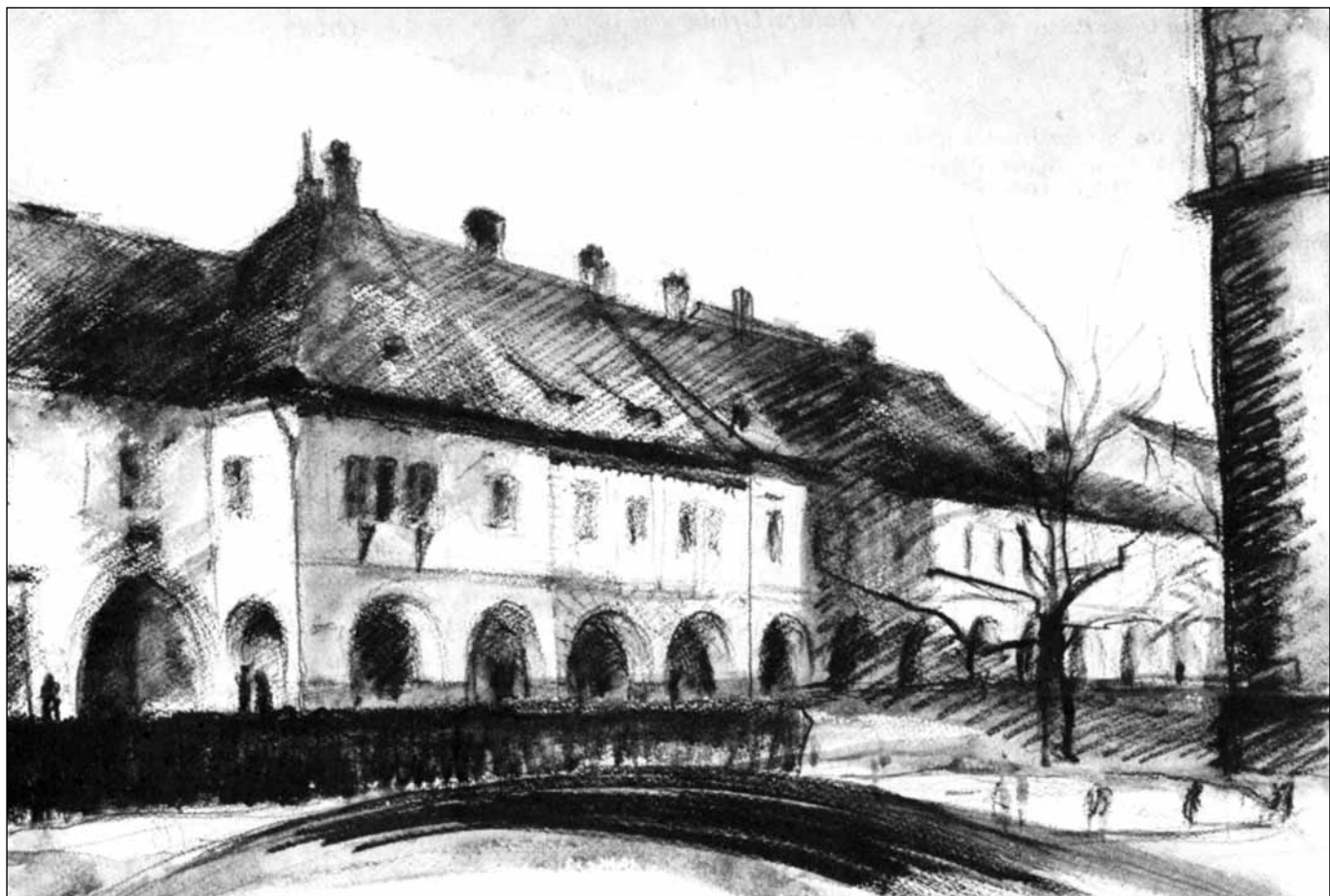
c. A már létező hat református Kollégiumunk évfolyamonkénti 1-2 osztályának évfolyamonkénti 3-4 osztályra való bővítése és bentlakással való ellátása

d. Az alsó tagozat (I-VIII. osztály) kiépítése, akár a létező ref. Kollégiumok struktúrájában, akár önállóan, akár református népiskolai rendszerben (szórványvidéken)

e. A református óvodai rendszer kiépítése, illetve fejlesztése

f. Az egyházi felsőoktatási rendszer megerősítése és fejlesztése.

Igazgatótanács az „óvodától az egyetemig” terjedő, önálló felekezeti iskolarendszerben látja azt az eszközt, amely által gyermekeink a szekularizáció és a különböző szellemi áramlatok destruktív hatásától óvhatóan nőhetnek fel és válhatnak öntudatos egyháztagokká.

Besztercei várostorony, lábas házak és a Fa utca

Állami egyházfinanszírozási kérdések

György István

I. Kinek, mennyit?

Atizenkét esztendővel ezelőtt létre jött harmadik magyar köztársaság első törvényei között tarthatjuk számon a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról szóló 1990. évi IV. törvényt. A törvény alapja lehetett a kibontakozó, új szemléletű állami, közigazgatási magatartásnak is, az állam egyház-támogatási gyakorlatának. 1992-ben 3,5mrd forintot biztosított az éves állami költségvetés az egyházi intézményrendszer támogatására. 2001-ben 53,lmrd forintot. (Kevés magyar intézményrendszer jutott ugyan-ezen időszak alatt ugyanilyen mértékű állami támogatáshoz.) Tíz esztendő alatt sok minden megváltozott, átalakult az állami egyház-támogatási rendszerben, s tíz év megfelelő időhorizontot jelent a viszonylag állandó jellegzetességek megállapítására, a stabil, a fejlődő, a változó elemek bemutatására, a nyitott kérdések megfogalmazására. Az őszinte, építkező jellegű párbeszédhez a tények, az álláspontok megismerésével lehet eljutni. Alábbi írás e célt kívánja szolgálni.

Megkerülve azt az akut problémát, évek óta vitatott kérdést, hogy mi az egyház fogalma, kik kerülhetnek ebbe az állami támogatás elnyerését szolgáló körbe, induljunk ki abból, hogy 2002-ben 136 szervezet, „egyház” kérhette az adófizető állampolgárok támogatását, előző évben befizetett személyi jövedelemadójának egy százalékát. E pontos egyház-számot az „egyszázalékos” törvény egyik rendelkezésének betartása szolgáltatja, a magukat egyházaknak valló szervezetek APEH-bejelentkezési kötelezettségének előírása. A számbavételi problémát megoldva azonnal felvetődik a kérdés, hogy a bejelentkezett, hivatalosan elfogadott egyházi intézmények közül melyik milyen mértékű állami támogatásban, hozzájárulásban részesüljön? A „legnagyobbaknak”, a társadalmilag legnagyobb hívőszámmal rendelkező egyházaknak talán kevésbé fontos e kérdés. Kevésbé, de mégiscsak fontos, ha az egyházak közötti megbékélés, kölcsönös tisztelet a kívánatos cél.

Az Oktatókutató Intézetnek a Gallup Intézet közreműködésével a 90-es évek elején végeztetett felmérése alapján¹ a lakosság 70 százalékát katolikusnak, 20 százalékát reformátusnak, 4 százalékát evangélikusnak, míg 0,5 százalékát izraelitának, 1,5 százalékát pedig a többi felekezethez sorolta. Így a lakosság 96%-át vélte a reprezentatív felmérés vallásosnak. A Központi Statisztikai Hivatal 2001-ben készült népszámlálási adatai alapján² a magyar lakosság háromnegyede vallotta magát vallásosnak, hívőnek.

A magyarországi népesség vallási megoszlása 2001-ben (ezer fő)

római katolikus	református	evangélikus	izraelita	más felekezethez, vallási közösséghez tartozó	nem tartozik egyházhoz, felekezethez	nincs válasz, nem kívánt választ adni	összesen
5.300,6	1.631,4	301,9	12,5	395,7	1.445,6	1.107,8	10.195,5
52,0%	16,0%	3,0%	0,1%	3,9%	14,2%	10,8%	100%

Összevetve a Gallup Intézet reprezentatív felméréseinek adatait a majd tíz évvel későbbi népszámlálási adatokkal állíthatjuk, hogy három megjegyzés mellett főbb arányaiban helyes volt a lakossági megoszlás becslése. A figyelembe veendő megjegyzések:

1. a katolikus hívő szám a becsült 70% helyett 60% körüli lehet (arányosan elosztva a nem kívánt választ adni” 1 milliós fő lakosságszámot is),

¹ Schanda Balázs: Az egyház működésének anyagi alapjai (III. rész), Vigília, 1995/11.

² KSH, Népszámlálás 2001; 2. Részletes adatok a képviseleti minta alapján, Bp., 2001

2. az „egyéb felekezethez, egyházakhoz” sorolt népességszám a becsült 1,5% helyett meghaladhatja a 4%-ot (s itt nem csak a választ adni nem kívánókat vehetjük figyelembe, hanem az eltelt közel tíz év „egyház-gyapardási” jelenségét is),

3. a feltételezett 0,4%-os „nem-hívő” szám a népességen belül 15% körüli a népszámlálási adatok alapján.

Az adatsor arra hívja fel a figyelmet, hogy a katolikus hívők kétségtelen dominanciája mellett figyelmet kell fordítani az állami egyháztámogatási kapcsolatrendszerben a kisebb egyházak és a nem hívők érdekeinek fokozottabb képviselésére is.

Ha összevetjük az 1920-as népszámlálási adatokat³ a 2001. évi adatokkal azt a meglepő megállapítást tehetjük, hogy a hívő népesség vallási megoszlásának adatai, arányai alapvetően nem változtak nyolcvan év alatt Magyarországon (illetve a változások történelmi okai – a deportálások és a kitelepítések következtében – jól ismeretek).

A magyarországi hívő népesség vallási megoszlása 1920-ban és 2001-ben (%)

	római katolikus és görög katolikus	református	evangélikus	izraelita	más felekezethez, vallási közösséghez tartozó	összesen	valamely egyházhöz tartozónak vallók
1920	66,1	21,0	6,2	5,9	0,8	100,0	7.973,7
2001	69,4	21,3	4,0	0,2	5,1	100,0	7.642,1

Hogyan érvényesültek ezen arányok az állam egyházi támogatásában az elmúlt években? Úgy ahogy. Más arányok számszerűsíthetők a hitélet támogatásában, más a beruházási jellegű támogatásoknál és megint más az egyéb támogatási formáknál az alábbi módon:

Egyházak állami támogatásának %-os megoszlása (1999-2001)

A központi költségvetés egyházi támogatásainak megnevezése	katolikus	református	evangélikus	MAZSIHISZ	egyéb egyházak	együtt
alapintézmény működtetési	60,0	20,0	8,0	2,5	9,5	100,0
beruházási	65,0	25,0	5,0	2,5	2,5	100,0
tulajdonrendezési	67,8	22,6	5,6	2,4	1,6	100,0
járadék-juttatási	46,0	25,6	13,9	13,2	1,3	100,0

E számokat jogosságát, méltányosságát lehet vitatni, de a hatékony állami támogatás nem az „igazán jogos” arányok meghatározásában és érvényesítésében követelhető meg. Az állami támogatás akkor igazán hatékony, ha az egyház élő problémáihoz, specifikus igényeihez nyújt támogatást. Ugyanis más jellegű, mértékű támogatást igényelnek a legnagyobbak, a legnagyobb hívő számmal rendelkezők, mást azok az alapvetően ortodox egyházak, zsidó felekezetek, amelyek jelentős kulturális értékekkel rendelkeznek Magyarországon, nem jelentős hívő (potenciális támogató, anyagi fennmaradást biztosító) lélekszám mellett, és megint mást azok az alig tízeszentes múlttal, hazai jelenléttel rendelkező kisegyházak, amelyek profánul fogalmazva a fennmaradás, a hívőszámgyarapítás célját tűzik maguk elé.

³ Magyar Statisztikai Évkönyv, 1919-1922, Bp., Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal, 1925

Az „igazságos”, de valójában mindig is szubjektív jellegű döntések meghozatalát az állam nem háríthatja el magától, de segítséget, javaslatot kérhet az érintettektől, a támogatott egyházaktól. Ezért is fontos az egyházi szervezetek érdekeit, javaslatait, kéréseit megfogalmazó szervezet, kollégium, grémium kialakítása, működtetése, amely a döntéseket át nem vállalva segítséget nyújthat az állami, közigazgatási szerveknek a munkájukhoz, az egyházakat érintő kérdések megoldásában.

II. A hitéleti hozzájárulás, a „folyó-finanszírozás” kérdései

Ahogy megismerhettük az éves állami támogatás, egyházi hozzájárulás 90-98%-át a négy legnagyobb magyarországi egyház kapja. Az állami – központi költségvetési, önkormányzati és normatív – támogatás ezen egyházi intézmények éves bevételeinek 60%-át jelenti. Korábban, az évtized elején ez az arány épp fordított 40% állami, 60% saját bevételi forrású volt.⁴ Az ideális, az elvárható arány vitatható, ám kialakulását, végső értékét az egyes elemek támogatási források viszonylag automatikus alakulása determinálhatja. Vagyis úgy, ha a hitéleti, a vagyon(tulajdon)gyarapodási és a közszolgálati (normatív) támogatási értékek automatikusan, nem a hívőszám alapján változnak.

A hitélet támogatására az állam megfelelő jelzőszámot talált, amikor az adófizető állampolgárok egyéni döntésének függvényében (SZJA 1%) igyekszik meghatározni.

A személyi jövedelemadó meghatározott részének („második” 1%) egyházak közötti megoszlása

egyház megnevezése	1998	rendelt	% -os megoszl.	2001	rendelt	% -os megoszl.
	rend. fő	ezer Ft		rend. fő	ezer Ft	
Magyar Katolikus Egyház	318 821	676 385,0	66,64	357 163	1 216 327,1	63,59
Mo.-i Református Egyház	93 846	207 934,3	19,61	116 073	410 316,3	20,67
Mo.-i Evangélikus Egyház	27 442	67 216,9	5,74	33 217	131 182,9	5,91
Hit Gyülekezete	12 789	21 013,3	2,67	9 283	21 003,6	1,65
Mo.-i Zsidó Hitközségek Szövetsége	2 744	13 227,2	0,57	5 950	43 541,1	1,06
Mo.-i Jehova Tanúi	4 398	5 456,6	0,92	5 789	10 711,4	1,03
Mo.-i KRISNA-tudatú Hívők Közössége	1 159	3 377,8	0,24	4 432	17 925,1	0,79
Mo.-i Baptista Egyház	2 952	6 548,1	0,62	3 889	13 381,1	0,69
K.D. Ózel Ling Tibeti Buddhista Közösség	1 056	2 876,2	0,22	2 092	9 538,6	0,37
Mo.-i Unitárius Egyház	1 088	4 010,8	0,23	1 760	9 810,2	0,31
Erdélyi Gyülekezet	499	1 476,1	0,10	1 238	5 980,5	0,22
Együtt (1-11.):	466 794	1 009 522,4	97,56	540 886	1 889 717,8	96,30
Együtt 12-67., ill. 12-100. (2001-ben)	11 664	28 243,0	2,44	20 774	81 178,0	3,70
Összesen:	478 458	1 037 765,4	100,00	561 660	1 970 895,8	100,00

Az egyházak 1998-2001 között alapintézmény működési támogatásként az előző esztendőben a számukra rendelkezett (és még egy évvel korábban befizetett) személyi jövedelemadó 0,5%-át kapták meg az adófizetők éves rendelkezési számának arányában. Ez nagyjából a közvetlenül rendelkezett összeg kétszerezését jelentette (2002-ben 4.491 millió forintot a garanciális kiegészítésekkel együtt). Az egyházak közötti elosztást szabályozó törvény 2001. évi módosítása alapján a jövőben a rendelkezésre álló összeg (1%) 0,8% osztható fel „a legutóbbi népszámlálási adatokból számított arányok szerint részesülve”.

⁴ Schanda Balázs: Az egyház működésének anyagi alapjai (III. rész), Vigília, 1995/11.

egyházak megnevezése	rendelkezések 2001. évi %-os megoszlása	népszámlálási hívószám-megoszlás	2001. évi 0,5%-os részesedés (mFt)	2003. évi 0,8%-os új részesedések (mFt)
katolikus	63,6	69,4	2.664,4	6.940,0
református	20,7	21,3	880,9	2.130,0
evangélikus	5,9	4,0	337,3	400,0
izraelita	1,1	0,2	117,5	20,0
többkisebb	8,7	5,1	490,9	510,0
összesen:	100,0	100,0	4.491,0	*10.000,0

*becsült érték

A törvényalkotók (és törvényelőkészítők) mentségéül hozható fel, hogy a törvénymódosítás elfogadásakor még nem volt ismertek a népszámlálási előzetes adatok. A törvénymódosítás jó szándékú elvi indítéka az volt, hogy az 1%-os kiegészítéseknél (0,8%-ra) a nem adófizető, inaktív (első sorban nyugdíjas korú) népesség megoszlási arányát is vegye figyelembe a támogatást felosztó. A számítások áttekintése után igazságosabbnak látszik a korábbi, közvetlen rendelkezési arányok megtartása a 0,8%-os „garanciális” kiegészítésnél a jövőben is.

Mint látható a SZJA 1%-a alapján felosztott 10 milliárd forint szolgál állami, központi költségvetési forrásként (2003-ban) az egyházi alapintézmény-hálózat működtetésére. Ezen összegből, további a saját bevételekből fedezik költségeiket az egyházak, legyen az intézmény-működtetési rezszi, vagy személyi jellegű kiadás (társadalombiztosítási hozzájárulás, nyugdíjalap-hozzájárulás). Megfontolandó javaslat, hogy – vissza nem hozva a korábbi évtized „pántlikázott”, sokirányú költségvetési egyházi előirányzati gyakorlatát – ezen előirányzatból kerüljön továbbra is támogatásra minden hitéleti, „folyó finanszírozási” kiadás.

Ezen állami támogatási gyakorlathoz a jelenlegi 0,8% helyett a SZJA 1% teljes összegét az egyházak rendelkezésére kellene bocsátani (levonva minden évben a rendelkezésre álló összegből az Országgyűlés által megjelölt alternatív, kiemelt támogatási célra rendelt összeget), ami kiválthatná a jelenleg külön költségvetési előirányzatként kezelt vidéki egyházi személyek jövedelem-kiegészítésére szolgáló 2002-ben 1,35 milliárd forintos összeget. Így 2003-ban az egyház alapintézmények működési támogatására körülbelül 12 mrd forint állna rendelkezésre.

A hitélet egyösszegű központi költségvetési támogatásánál egyetlen kivételt kell tenni, a hitoktatás éves „címezett” támogatása tekintetében, amelynek forrását a törvényben előírt módon évről-évre biztosítani kell a költségvetésnek. (2003-ban ez az összeg a megemelt pedagógus óradíjak figyelembe vételével valószínű, hogy körülbelül 3,5 mrd forint lesz.)

III. Tulajdonrendezés – vagyongyarapítás (beruházások és felújítások)

A volt egyházi ingatlanok tulajdoni helyzetének rendezéséről szóló 1991. évi XXXII. törvény alapján 2011-ig kell rendezni a korábban cím szerint listára vett 7.400 ingatlan tulajdoni helyzetét. Eddig kormánydöntésekkel – az elmúlt tíz esztendőben – 50,5 milliárd értékű ingatlan helyzetét sikerült rendezni, míg járadék formájában 67,4 milliárd forint értékű ingatlant lehetett kiváltani. A következő 9-10 évben még 45,8 milliárd értékű ingatlan tulajdoni helyzetét kell rendezni.⁵

Szükség volna ezen ingatlanok tulajdoni helyzetét a törvényben felvállalt határidőnél jóval korábban elrendezni, mivel az ingatlanok állaga folyamatosan romlik, mivel az ingatlanok értéke az elmúló évek során változik (esetenként nő, vagy csökkenhet a műszaki állapotuktól függően). A kérdésre adandó választ az is motiválhatja, hogy a tulajdonhoz jutó egyház például mire tudja hasznosítani az ingatlant az időközben esetleg megváltozott demográfiai, vagy területi közfeladat ellátási környezetben.

⁵ Egyházi kapcsolatok, 1998-2001 = A volt egyházi ingatlanok tulajdoni helyzetének rendezéséről, NKÖM, Bp., 2002.

A tulajdonrendezés felgyorsítása úgy tűnik, mind az állami, mind az egyházi oldal számára kívánatos. A következő 4-5 esztendőben a kérdés új megállapodásokkal, évente 10 milliárd forint nagyságrendű központi költségvetési ráfordítással rendezhető lenne. E záró- tulajdonrendezésnél ismételten élni lehetne az egyházak számára időközben feleslegessé váló ingatlanok értékének kiváltásával a korábban már bevált járadék-fizetési formával.

Jelenleg járadékot hat egyház kap – az 1999-ben megkötött, négy egyházat érintő külön- megállapodásokkal – az alábbi formában:

egyház megnevezése	1999*	2000	2001	2002**	összesen	%-os megoszlás
Magyar Katolikus Egyház	2 254,392	2 475,322	3 003,391	3 168,578	10 901,683	46,3
Mo.-i Ref. Egyház	1 289,517	1 415,889	1 588,648	1 676,024	5 970,078	25,3
Mo.-i Ev. Egyház	700,000	768,600	866,575	914,237	3 249,412	13,8
Mo.-i Zsidó Hitközségek Szöv.	647,515	710,971	862,645	910,090	3 131,221	13,3
Budai Szerb Ortodox Egyház	44,910	49,311	59,262	62,521	216,004	0,9
Mo.-i Baptista Egyház	20,000	21,960	24,753	26,114	92,827	0,4
Együtt:	4 956,33	5 442,05	6 405,27	6 757,56	23 561,23	100,0

*az egyházi külön-megállapodások alapján kiegészített járadékok

**várható (5,5%-os) inflációs értékkel számítva

A járadék valorizálását, érték-tartását törvény írja elő, felhasználása pedig az érintett egyház belátása, döntései szerint fordítható az általuk fontosnak tartott céljaikra. Megfontolandó a kör bővítése, a támogatási értékek tulajdoni helyzet rendezéséhez kapcsolódó emelése.

A járadék juttatás mellett az állam minden esztendőben 3-4 milliárd forintot fordít az egyházi fenntartású ingatlanok beruházásaira, felújításaira, illetve új építmények létrehozására (határainkon túl is). A támogatások az utóbbi években már külön költségvetési előirányzati formában realizálódnak aszerint, hogy hitéleti célú (templomok), vagy közfeladatokat ellátó (felsőoktatási, közoktatási, szociális) intézmények épületeire fordíthatók. A feladatellátás jellege szerinti előirányzat-megoszlás, központi költségvetési támogatás megfelelő támogatási formának tűnik az állami közfeladat ellátási rendszerben.

Nyitott és még elméletileg sem átgondolt kérdés e tekintetben, hogy az egyházi fenntartású építmények, épületek, ingatlanok (temetők) a jövőben milyen mértékű állami támogatáshoz jussanak, vagyis az éves költségvetésben mennyit fordítsunk e célra. Lehetne 50-50%-os állami-egyházi beruházási értékhez kötni a támogatás mértékét, lehetne 3-5 évre kiterjedő ütemezésben megállapodni az egyházi beruházások állami hozzájárulásaira vonatkozóan. Az éves ad-hoc, vagy az egyre növekvő, bázisszemléletű támogatás egyik félnek sem érdeke (ez idővel társadalmi ellenérzéseket válthat ki).

IV. Közfeladatellátás egyházi fenntartású intézményekben

Az a gondolatmenet, hogy a vallásos emberek kettős adóztatásra kényszerülnének, ha az egyházi fenntartású közfeladat ellátó intézmények nem kapnának a központi állami, illetve az önkormányzati fenntartásúakkal egyenlő mértékű támogatást – hamis.⁶

A kérdés vitatása egyébként azért teoretikus, mivel több hatályos törvény biztosítja jelenleg az egyházi fenntartású közfeladatot ellátó intézmények pozitív megkülönböztetését. A nem hívő állampolgárok adóforintjai is segítik ezen intézmények fenntartását ugyanolyan mértékben, mint például az önkormányzatiakét. Ha az adott önkormányzat úgy dönt, hogy a központi normatíván felül további pénzforrásokat irányít a gazdálkodási évben például a közoktatási feladatai ellátásához, ezen plusz források nagyságrendjében – országos szinten mérve – a kiegészítő támogatást az egyházak is megkapják. Amennyiben az egyházak saját bevételeikből további támoga-

⁶ Egyházakra vonatkozó hatályos jogszabályok gyűjteménye, 2002 = A magyar modell, NKÖM, Bp., 2002.

tást nyújtanak közfeladatot ellátó intézményeiknek – hiszen elméletileg ezért működtetik, hogy az államiaknál magasabb színvonalú szolgáltatást nyújtsanak – akkor a különböző fenntartású intézmények által nyújtott szolgáltatások között olyan versenyhelyzet alakulhat ki, amelyben az egyházi fenntartásúak előnye eleve determinált.

Arról nem is beszélve, hogy például az önkormányzati fenntartású intézmények átadása a helyi egyházi szervezet számára azért is ösztönző, mivel az ellátási kötelezettségtől megszabadulva bár a fejkvóta alapján járó központi normatív támogatástól is elesnek, viszont a közfeladat ellátására korábban fordított normatíva kiegészítő támogatást más, az adott közösség számára fontos célra (pl.: járdaépítésre) fordíthatják.

Gondot jelent a közfeladat ellátás normatív finanszírozásának önkormányzati és nem-önkormányzati formája közötti különbség a felhasználás tekintetében is. (Nem kis összegről van szó, hiszen 2001-ben ebben a formában a központi költségvetés 38 mrd forintot fizetett ki.) Míg az önkormányzatok a normatív támogatást egyéb forrásaikból kénytelenek pótolni, illetve egyéb, nem-önkormányzati költségvetési célra nem fordíthatják, addig a nem-önkormányzati fenntartók (egyházak, alapítványok, magánszemélyek stb.) a megkapott támogatást egyéb, nem közfeladat ellátási célra is fordíthatják a jelenlegi szabályozási környezetben. A helyzet tisztánlátása mind az állami szervekre, mind a nem-önkormányzati (esetleg nem-állami) felügyeleti szervekre fokozottabb ellenőrzési feladatot ró.

Mindemellett az egyházi fenntartású közfeladatot ellátó intézmények a jövőben is az eddigi gyakorlat szerint számíthatnak tevékenységükhöz a normatív és a kiegészítő támogatásokra.

Jogcímek megnevezései	Elszámolt támogatások (mFt)			Egyházaknak (mFt)		
	1999	2000	2001	1999	2000	2001
I. Közoktatási támogatás						
óvodai nevelés	1 266,4	967,6	1 934,1	489,9	551,2	965,6
alapfokú oktatás	5 169,6	5 885,6	7 839,1	4 125,8	4 658,5	5 598,4
középfokú nevelés-oktatás	7 228,8	8 613,2	8 514,7	3 858,9	2 538,7	3 598,9
különleges gondozású gyermekek nevelése-oktatása	296,6	406,1	632,5	150,7	144,3	164,8
iskolai gyakorlati képzés	1 023,1	1 103,8	1 420,0	414,4	307,2	152,3
alapfokú művészeti oktatás	1 488,0	2 892,4	4 606,1	75,6	130,2	210,6
bentlakásos (diákotthoni) ellátás	1 129,0	1 746,1	1 753,4	848,0	1 295,7	1 188,7
egyéb közoktatási hozzájárulások		440,5	2 644,8			1 538,7
<i>normatív támogatás együtt:</i>	<i>17 601,5</i>	<i>22 055,3</i>	<i>29 344,7</i>	<i>9 963,3</i>	<i>9 625,8</i>	<i>13 418,0</i>
<i>egyházi közoktatási kiegészítő támogatás:</i>	<i>6 302,2</i>	<i>4 982,1</i>	<i>6 781,8</i>	<i>6 302,4</i>	<i>4 982,1</i>	<i>6 781,8</i>
<i>ebből: előző évi rendezése:</i>	<i>995,2</i>	<i>826,0</i>	<i>1 570,8</i>	<i>995,2</i>	<i>826,0</i>	<i>1 570,8</i>
összesen:	23 903,7	27 037,4	36 126,5	16 265,7	14 607,9	20 199,8
II. Szociális támogatás						
gyermek-ifjúsági védelmi neveltek ellátása	290,2	343,4	493,5	18,4	30,9	83,5
bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó int. ellátása	3 183,6	4 198,4	5 658,4	1 187,8	1 779,3	2 549,5
nappali szociális intézményi ellátás	344,1	472,4	574,1	208,8	155,0	194,4
hajléktalanok átmeneti intézményei	322,3	437,7	492,5	7,5	16,9	31,7
pszichiátriai, szenvedélybetegek, fogyatékosok bentlakásos int. ellátása	909,1	1 139,5	1 447,3	298,2	480,8	583,1
bölcsődei ellátás	34,0	42,3	57,5	0,0	0,0	0,0
<i>normatív támogatás együtt:</i>	<i>5 083,3</i>	<i>6 633,7</i>	<i>8 723,3</i>	<i>1 720,7</i>	<i>2 462,9</i>	<i>3 442,2</i>
<i>egyházi szociális kiegészítő támogatás:</i>	<i>596,6</i>	<i>814,0</i>	<i>1 131,2</i>	<i>596,6</i>	<i>809,4</i>	<i>1 131,2</i>
összesen:	5 679,9	7 447,7	9 854,5	2 317,3	3 272,3	4 573,4
mindösszesen (I-II.):	29 583,6	34 485,1	45 981,0	18 583,0	17 880,2	24 773,2

Soos Géza Soli Deo Gloria Református Diákifjúsági Alapítvány

Beszámoló az eltelt 10 esztendő mérlegéről

Ablonczy Zsolt

Szeretettel köszöntve minden, a magyar református ifjúsági misszió ügyéért elkötelezett régi Soli Deo Glória Szövetséges seniort, a szívében Soos Géza emlékét hálaadással hordozó testvéreket és gyülekezeteket, a mai református ifjúsági mozgalmak (REFISZ, SDG, KIE, CE) aktív, munkálkodó tagjait és az együtt gondolkodókat, tisztelettel jelzem, jelentem, hogy 2002 január 17-én 10 esztendőssé lett alapítványunk. Ugyanis ezen a szép napon keresett fel a zsinati missziói osztály kis irodájában az azóta tőlünk már eltávozott *Pröble* Sándorné született Soos Edit, aki vékony kis termete ellentmondásaként nagy lelkesedéssel és buzgósággal beszélt testvére munkájáról, s a kárpótlásukból nyert részvény-csomaggal alapítványt kívánt tenni. Magával hozta az SDG munkában hűséges társak közül *Kádár* Gézát és *Havas* Gábort segítségül. Olyan alapítvány létrehozását döntötte el ez a kis csapat, amely a református ifjúsági misszió és a *balatonszárszói* országos ifjúsági konferenciák támogatását, az SDG diák

mozgalom és Soos Géza emlékének méltó megőrzését tűzi ki célul, amit az alapító tőke kamatai és a csatlakozó adományok finanszíroznak. Az alapító, az általa megnevezett személyeket, mint kuratóriumot bízta meg a kitűzött cél gondviselésével és az adományokkal való gazdálkodással.

A kuratóriumban, az alapító okirat szerint, amelyet a *Fővárosi Bíróság* 3824 sorszám alatt 1993 március 5-én nyilvántartásba vett, helyet kapott az alapító *Pröhle* Sándorné Soos Edit alapítóként, *Dr. Kádár Géza*, és *Dr. Havas Gábor* az SDG mozgalom valamikori tagjaként, *Katona Éva* pedagógus, aki akkor az 1989-ben alakult *Református Fiatalok Szövetségének* országos titkára volt, a mai református ifjúsági mozgalmak képviselőjeként, *Kurucz* *Dr. Pozsonyi Katalin*, aki akkor a *Zsinati Iroda* jogi osztályvezetője volt, jogi képviselőként, valamint magam: *Ablonczy Zsolt*, aki akkor Zsinati Iroda missziói osztályát vezettem, aki a REFISZ létrehozásában és alapításában aktívan munkálkodó voltam, a

létrejövő kuratórium és az alapító bizalmából az alapítvány képviselőjeként, a kuratórium elnökeként.

A kuratóriumhoz csatlakozott 1995-ben, Soos Edit elhunytával *Dr. Kupa László*, majd a *Katona Éva* lemondásával megüresedett helyre *Dr. Nagy István* a közben megalakult SDG mozgalom elnöke, aki azonban távol maradt a kuratóriumi ülésektől s így kimaradt. A Soos Géza-emlékkönyv kiadásával és terjesztésével kapcsolatos munkákban fontos tevékenységet folytató *Berecz Ágnes*, a *Ráday Gyűjtemények* igazgatóját és *Szilágyi Annát* a senior SDG-sek találkozóinak egyik szervezőjét 2000 tavaszán, *Tárczi Ferenc* volt SDG-s seniort pedig éppen most, a 10 éves jubileum idejében hívta tagjai közé a kuratórium.

A csatlakozók azonban igazában azok, akik az adakozók listájára feliratkoztak adományaikkal és esztendőnként hűségesen hozták meg áldozatukat. Nevüket nem tudom itt felsorolni, de minden fillért jegyezve hálásak vagyunk a támogatóskért:

1993-ban	332.010.- Ft	1994-ben	202.000.- Ft
1995-ben	115.354.- Ft	1996-ban	204.699.- Ft
1997-ben	184.411.- Ft	1998-ban	66.000.- Ft
1999-ben	88.000.- Ft	2000-ben	427.000.- Ft
2001-ben	7.500.- Ft	2002-ben	55.000.- Ft

Mindösszesen: 1.681.990.- Ft adomány gyűlt egybe.

Ezt az összeget növelte az alapító által adott indító tőke maradékként 48.000.- Ft, és a szintén ál-

tala adott kiegészítés 410.000.- Ft. **Az alapító és a támogatók által adott adományok összege összesen 2.139.990.- Ft volt a mai napig.** Legyen érte Istené a dicsőség!

A kitűzött célok érdekében gazdálkodtunk, s ezt az összeget kicsit túlhaladva összességében 2.184.219.- Ft-ot fektettünk az ifjúsági misszióba, hisszük nem értelmetlenül.

1.) Konferenciái támogatások összesítése:

Évente támogatást nyújtottunk a *Balatonszárszói SDG Konferencia Telepen* konferenciázó fiataloknak,

1993-ban	20.200.- Ft	1994-ben	125.103.- Ft
1995-ben	163.859.- Ft	1996-ban	170.000.- Ft
1997-ben	215.953.- Ft	1998-ban	195.000.- Ft
1999-ben	257.750.- Ft	2000-ben	240.000.- Ft
2001-ben	218.000.- Ft	2002-ben	230.390.- Ft

Összesen: 1.836.655.- Ft összeggel támogattuk ily módon ifjainkat. Amivel nyaranta 40-60, összegében több mint 500 rászorult diák helyzetén segítettünk, ami per sze 10%-át sem éri el a konferenciázóknak, mégis lehetőséget teremtett olyanoknak, akik anyagi helyzetük miatt nem tudtak volna részt venni egy-egy nyári táborban.

2.) Egyéb pályázatok eredményeinek összesítése:

A Soos Géza-díjra eddig 6 kiemelkedő ifjúsági missziós tevékenységet tartottunk méltónak, erre a célra 163.086.- Ft-ot költöttünk. Díjazottaink:

1.) 1995-ben: **Fodor Nándor** lakitelki lelkipásztor, *Lakitelekek* (20.000.- Ft)

2.) **Tóth Imre** kecskeméti KRIE ifivezető, *Kecskemét* (15.000.- Ft)

3.) **Szabó János** gimnazista SDG vezető, *Békés* (10.000.- Ft)

4.) 1996-ban: **Faragó Csaba** budapesti teológus, REFISZ, *Dunaharaszti* (30.000.- Ft)

5.) 2000-ben: **Fazekas Dóra** gimnazista SDG vezető, *Budapest* (Lónyay Gimn.) (40.000.- Ft)

6.) **Csombordi Anett** miskolci SDG vez., *Debrecen* (Kölcsény TFK) (20.000.- Ft)

A díjazottak a pénzdíj mellett emléklapot, könyvet, illetve em-

általában a konferencia díjának 50%-os mértékéig. A támogatást a *Reformátusok Lapjában* (hirdetőlapokon, Interneten stb.) meghirdetve pályázati úton lehetett elnyerni arra

lékplakettet kaptak ünnepélyesen, a javaslattevő közösség előtt.

A REFISZ KUPA elnevezésű országosan meghirdetett, s évente mintegy 3-400 fiatal részvételével zajló kispályás labdarúgó tornán az első három helyezettnek Soos Géza-díj serleget adtunk, ez 40.144.- Ft költségbe került.

A meghirdetett országos *diákmissziós történelmi vetélkedők, bibliai történelmondó versenyek* és *kiírt dolgozatok* nyerteseinek díjaira pedig 144.334.- Ft összeget fordítottunk. A díjazott dolgozatok:

1.) 1994-ben: Bibliaköri tematika, **Bartha Árpád** ifiv. *Miskolc*, REFISZ (10.000.- Ft)

2.) Bibliaköri tematika, **Dr. Anne Marie Kool** Bp. (10.000.- Ft)

A „*Mi volt a titka?*” címmel meghirdetett pályázatra beérkezett dolgozatok:

3.) 1995-ben: „Orando et Labiorando” című dolgozat, **Magyar Judit**, *Nyírmada* (15.000.- Ft)

4.) „Pusztai Pelikán” című dolgozat, **Kovács Lóránt**, *Kecskemét* (nem díjazott)

5.) 1996-ban „Új reformációt” című dolgozat, **Rácz Péter** (25.000.- Ft)

6.) „Deo Volente” című dolgozat, **Simon Judit** (20.000.- Ft)

7.) „Egyedül Istené a dicső-

rászorult és arra érdemes fiataloknak, s elmondhatjuk, nem utasítottunk el senkit. Mindenki, aki a meghirdetett feltételekkel pályázott megadtuk a támogatást.

ség” című dolgozat, **Beregszászi Dóra** (10.000.- Ft)

A meghirdetett pályázatokra (konferencia részvételi díjtámogatás, díjak és dolgozatok, vetélkedők stb.) tehát együttesen 2.184.219.- Ft összeget költöttünk.

Az 1998-ban megjelent *Soos Géza-émlékkönyv* kiadásában is részt vállaltunk. A nyomdaköltségekre 383.000.- Ft kiegészítést fizettünk ki, ami aztán a könyv rendelésekből természetesen megtérült. Az emlékkönyvek eladásából a mi pénztárunkba 539.664.- Ft folyt be. Ez azt jelenti, hogy a *maradvány* 156.664.- Ft könyvkiadásra fordítható.

Jelen pillanatban a lekötött betétben, OTP folyószámlán és pénztárunkban az emlékkönyvek árából megmaradt összeggel együtt 1.669.855.- Ft áll rendelkezésre, ami azt jelenti, hogy Isten megáldotta szolgálatunkat s megsegített bennünket a jó gazdálkodásban.

Köszönjük neki s minden támogatónak segítő ajándékait.

Balatonszárszón a konferencia-telep átalakítása miatt a 2003. esztendőben elmaradnak a táborozások, az adományok is visszaestek. Az elmúlt évben érkező 55.000.-

Ft-ból 50.000.- Ft-ot Soos Gézáné utaltatott számlánkra a *Dizseri Eszter* által értékesített muzeális ruhák árából (amelyeket még *Zsindelyné Tüdő Klára* készített Soos Gézáné számára), a tőke alapjainkat nem tudjuk jól kamatoztatni, mivel a bankban lévő pénz kamatait felémésztik a banki költségek. Talán új utat kellene keresni? A kéziratban meglévő SDG-történet kiadása, melyet Dr. *Havas Gábor* és *Kulifay Albert* írtak, illetve állítottak össze, megfelelő feladat lenne, valamint a REFISZ és SDG mozgalom támogatása.

A 10 esztendő mérlege áradó áldást jelez, amelyet csak remélt az alapító Soos Edit - emlékéet tegye áldottá Mindenható Urunk. Részt vettem egy film készítésében, amelyet *Martinidesz László* rendezővel közösen fogalmaztunk meg (én a forgatókönyvét írtam) Soos Géza szolgálatáról, a valamikori SDG és az ébredező magyar ifjúsági mozgalmak életéről. A film címe: *Mint Jézus Krisztus jó vitéze*. Erre a filmre az alapítvány pénzéből nem költötünk, de talán érdemes lenne ennek videofilm-kiadását is meggondolni és forgalmazni.

Számomra öröm és új felfedezések ideje volt a 10 esztendő, amelyben megismerhettem szüleim *Ablonczy Dániel* és *Kis Margit* ifjúkorának egy szakaszát, megértettem az SDG-munkában szolgálók lelkesedését, a mozgalom üldözötté vált tagjainak sorsát és tevékenységét. Mindez az alapítvány nélkül nem történt volna. Igyekeztem a magam részéről felfedzéseimet nyilvánossá tenni és a segítséget is minden méltányos helyzetben megadni. Isten áldja meg a kuratórium öregedő, de lélekben ma is lelkes tagjait.

Soli Deo Gloria.

Pályázat

A Soos Géza Soli Deo Gloria Református Diákifjúsági Alapítvány 2003. évi pályázati kiírása – Soos Géza-díj –

Az Alapítvány kuratóriuma a korábbiakhoz hasonlóan a 2003. évben is, a református egyházi körben, kiemelkedő ifjúsági missziós tevékenység elismerésére és előmozdítására Soos Géza Díjat ad, arra érdemes ifjúnak. A díj értéke 100.000.- Ft, amelyet a kuratórium megoszthat.

A díjazásra református egyházi testület, hivatal, oktatási intézmény, szövetség, mozgalom, egyesület elnöksége vagy csoportja tehet javaslatot 2003. szeptember 30-ig az Alapítvány kuratóriumánál. A javaslatban ki kell térni a díjra javasolt életpályájára, missziói tevékenysége elismerésre méltó motívumaira, személyiségének, hitének és tanulmányi eredményének értékeire.

Olyan református fiataalt lehet Soos Géza-díjra javasolni, aki kiemelkedő területi vagy országos ifjúsági tevékenység mozgatója, tanulmányi eredménye elismerésre méltó, hite példaadó.

A Soos Géza SDG Református Diákifjúsági Alapítvány

Levelezési címe: 1196 Budapest, Templom tér 19.

Tel./fax: 357-6107, E-mail: ablonczyzso@mail.matav.hu

Ablonczy Zsolt, a kuratórium elnöke

Az alapítvány kuratóriuma úgy döntött, hogy 2003-ban konferencia részvételi díjtámogatásra nem ír ki pályázatot, viszont az esztendőben kiadja Dr.Havas Gábor és Kulifai Albert: *A Soli Deo Gloria mozgalom története* című könyvét, valamint a Fundamentum Alapítvány által készített *Mint Jézus Krisztus jó vitéze* című, Soos Gézáról és az SDG-mozgalomról, a magyar református ifjúsági mozgalmak ébredéséről szóló dokumentumfilmjét. Mindkét kiadvány iránt az alapítvány címén lehet érdeklődni, a megjelenésre 2003 hús-vétja és pünkösdje között kerül sor.

Kelt Budapesten, 2003. február 20.

Megalakult a XII. budapesti Zsinat

Papp Kornél

2003. február 28-án tartotta alakuló ülését – az egyházi választási folyamat zárásaként – a XII. budapesti Zsinat. A Zsinat elnökévé választotta dr. *Bölcsei Gusztáv* püspök urat (*Tiszántúl*) és dr. *Nagy Sándor* főgondnok urat (*Dunamellék*). Alelnökké választották dr. *Szabó István* püspök urat (Dunamellék) és *Ábrám Tibor* főgondnok urat (*Tiszáninnen*). Megújultak a zsinati szakbizottságok is. Az oktatásüggyel foglalkozó szakbizottságok:

- Katechetikai Szakbizottság: *Komlói Péter* (DM), *Hajdú Zoltán* (DT), dr. *Börzsönyi Józsefné* (TI) és dr. *Bartha Tiborné* (TT).

- Vallásoktatási Szakbizottság: dr. *Kiss Boáz* (DM), *Hajdú Zoltán* (DT), dr. *Börzsönyi Józsefné* (TI) és dr. *Bartha Tiborné* (TT).

- Oktatásügyi Szakbizottság: *Hörsök Imre* (DM), dr. *Kálmán Attila* (DT), dr. *Börzsönyi József* (TI) és *Győri József* (TT).

Isten áldását kérjük a XII. budapesti Zsinat s a szakbizottságok munkájára.

Szejkefürdő, Orbán Balázs sírja

E számunk szerzői:

Ablonczy Zsolt

a Soos Géza SDG Református Diákifjúsági Alapítvány kuratóriumának elnöke
lelkipásztor, Zsinati Missziói Osztály minisztériumi főtanácsadó
(Pénzügyminisztérium)

Bölcsföldi András
György István

tanár, Mezőtúr
minisztériumi főtanácsadó
(Oktatási Minisztérium)

Kissné Mikes Éva
Dr. Kozma László

Molnár Zsolt

a Keresztény Ifjúsági Találkozó református szervezője

Pusztai Gabriella
Tőkéczkai László

Ph.D. tanársegéd, Debreceni Egyetem
egyetemi docens, ELTE BTK

Papp Kornél

osztályvezető, Zsinati Iroda

Dr. Rókusfalvy Pál

egyetemi tanár, Budapest

E számunkat Vákár Tibor grafikái díszítik.

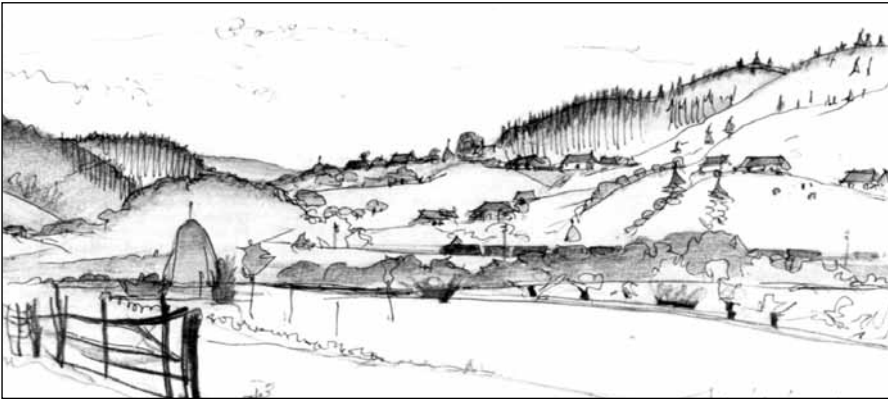
Felelsz-e?

Március van. Patakok futnak,
Mit mond szíved a márciusnak?

Felelsz vajon füttyös szelére,
Vagy átjár múltad dermedése.

A bölcsesség: úgyse lesz másképp,
És korai a virágzás még.

Olvad a hó, patakok futnak,
Felelsz-e, mondd, a márciusnak?

Szuhakány

MEGRENDELÉS

Megrendeljük a **Magyar Református Nevelés** pedagógiai szaklapot
_____ példányban (a 9 szám előfizetési díja 900 Ft).

A megrendelő megnevezése: _____

A megrendelő címe: _____

_____

cégszerű aláírás

Magyar Református Nevelés

Kiadja a Református Pedagógiai
Intézet (RPI)

Felelős kiadó: *Papp Kornél és*

Pavletitsné Egressy Mária

Felelős szerkesztők:

Kulin Ágnes és Nagy Villő

Szerkesztőségi titkár:

Junek Tímea

1146 Budapest, Abonyi u. 21.
Postacím:

1440 Budapest 70., Pf: 5.

Tel./Fax: 06-1-351-9842

E-mail: refpedi@hu.inter.net

suli5142@bp.sulinet.hu

Tervezés és tördelés:

smArt DesignStudio

www.sm-art.hu

Tel.: 06-87-571013

E-mail: info@sm-art.hu

Nyomdai munkák: Alfaprint

ISSN: 1585-7565

Megrendelni a 2003. év számait
a kiadó címén lehet.

Megjelenik évente kilenc
alkalommal Stichting Hulp Oost-
Europa és az Oktatási

Minisztérium támogatásával.

Észrevételeiket szeretettel várjuk!

